

Gemeente Amsterdam
Dienst Onderzoek en Statistiek

Monitor creatieve industrie 2006

Project: 6160

In opdracht van: DMO

drs. Carine van Oosteren

drs. Jeroen Slot

Weesperstraat 79
1018 VN Amsterdam
Telefoon 020 527 9412
c.oosteren@os.amsterdam.nl

Postbus 658
1000 AR Amsterdam
Fax 020 527 9595
www.os.amsterdam.nl

Amsterdam, november 2006

Inhoud

Samenvatting	5
Inleiding	9
Aanleiding	9
Opzet monitor	10
Afbakening gebied	10
Opbouw rapport	11
1 Ontwikkeling economie Amsterdam	13
2 Creatieve industrie in Amsterdam	17
2.1 Inleiding	17
2.2 Amsterdam	18
2.3 Stadsdelen	26
2.4 Dynamiek	30
3 Creatieve industrie in de Amsterdamse regio	33
3.1 Inleiding	33
3.2 Regio Amsterdam	33
Bijlagen	39

Samenvatting

De monitor creatieve industrie 2006 is de tweede uitgave van een jaarlijkse publicatie, die de ontwikkeling van de creatieve industrie in de regio Amsterdam beschrijft. Creatieve industrie is een verzamelbegrip voor bedrijven en instellingen, met als voornaamste kenmerken creativiteit, ondernemerschap en het leveren van culturele of symbolische betekenis in de letterlijke zin van het woord. Binnen de creatieve industrie worden drie deelgebieden onderscheiden, kunsten (podiumkunsten, musea, galeries) media en entertainment (uitgeverijen, radio en tv) en creatieve zakelijke dienstverlening (reclame, vormgeving, mode). Wat hen bindt is de bedrijvigheid op het grensvlak van economie en cultuur, waarbij op basis van menselijke creativiteit waarde wordt gecreëerd.

Creatieve industrie vertoont raakvlakken met ICT/nieuwe media. Er is zelfs sprake van een overlap. Deze overlap doet zich volledig voor in het cluster media en entertainment en bestaat in 2006 uit 4.000 vestigingen en 10.000 werkzame personen.

Het belang van de sector

Het belang van de sector wordt in deze monitor uitgedrukt in het aantal banen, aantal vestigingen en in toegevoegde waarde. Op 1 januari 2006 werken er 31.263 mensen in de creatieve industrie in Amsterdam, verdeeld over ruim 9.000 vestigingen. Ten opzichte van 2002 is het aantal werkzame personen iets afgenomen, terwijl het aantal vestigingen juist toenam. In 2005 bleef de werkgelegenheid in de creatieve industrie stabiel, na een lichte daling in 2004. Per saldo kwamen er 56 banen en 405 vestigingen bij. Binnen de sectoren is er wel wat verschil. Het aantal banen in de creatieve zakelijke dienstverlening en de kunsten nam in 2005 toe, terwijl media en entertainment opnieuw banen verloor. Sinds 1999 loopt het aantal werkzame personen in de uitgeverijen, een belangrijk onderdeel van de media en entertainment, terug.

De creatieve industrie levert een bijdrage van 4% aan de totale toegevoegde waarde van de Amsterdamse economie. Ten opzichte van 2002 is het aandeel afgenomen maar in nominale termen nam de toegevoegde waarde toe.

Banen, toegevoegde waarde en vestigingen van de creatieve industrie in Amsterdam

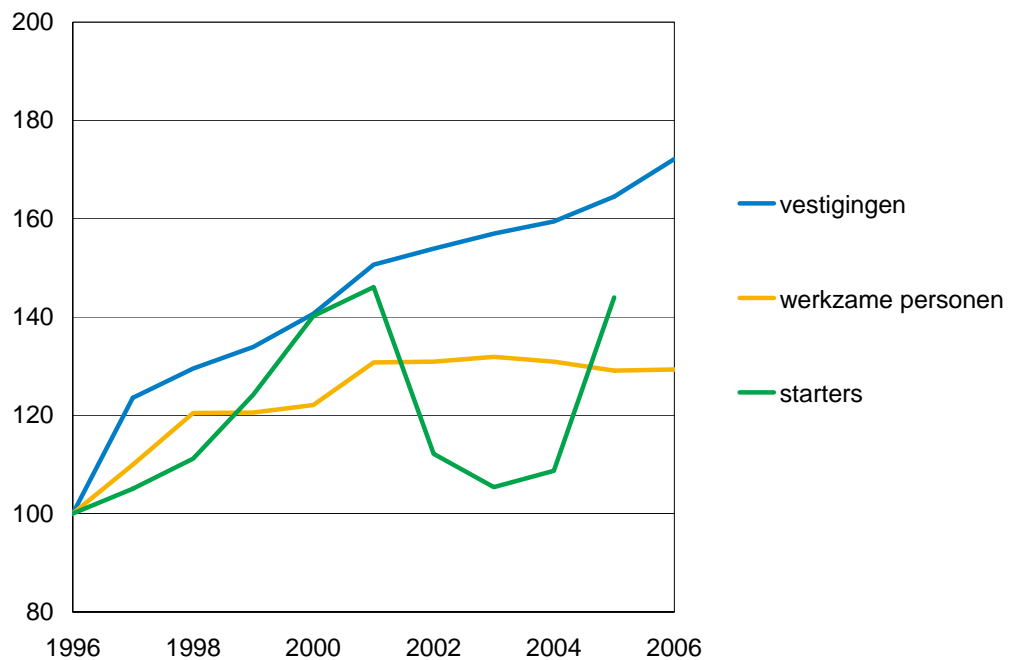
	aantal banen		toegevoegde waarde (in mln. €)		aantal vestigingen		banen per vestiging	
	2006	2002	2005	2002	2006	2002	2006	2002
kunsten	9.801	9.121	344	289	2.534	2.169	3,9	4,2
media en entertainment	11.421	11.973	562	468	3.135	2.856	3,6	4,2
creatieve zakelijke diensten	10.041	10.548	315	360	3.468	3.145	2,9	3,4
totaal creatieve industrie	31.263	31.642	1.221	1.117	9.137	8.170	3,4	3,9
totaal Amsterdam	469.932	461.576	30.967	24.737	67.807	63.387	6,9	7,3

Twee periodes

De monitor creatieve industrie bekijkt de ontwikkeling van de creatieve industrie in de periode 1996-2006. Deze periode valt uiteen in twee delen. Tussen 1996 en 2002 nam de creatieve industrie enorm toe, zelfs meer dan de toch al snel groeiende Amsterdamse economie. Van elke tien nieuwe banen die er in deze periode in Amsterdam bijkwamen, kwam er één bij in de creatieve industrie.

De periode 2002-2006 laat een andere ontwikkeling zien. Alhoewel het aantal vestigingen bleef toenemen, stabiliseerde het aantal werkzame personen in de creatieve industrie. Het aantal creatieve starters nam zelfs scherp af. Dit had alles te maken met de stagnerende (Amsterdamse) economie in deze periode. In de loop van 2005 is het herstel weer langzaam ingezet. Dit kwam tot uiting in een stijging van het aantal creatieve vestigingen en in het bijzonder een grote toename van het aantal starters.

Ontwikkeling aantal vestigingen, werkzame personen en starters in de creatieve industrie (indexcijfers; 1996=100)

bron: O+S

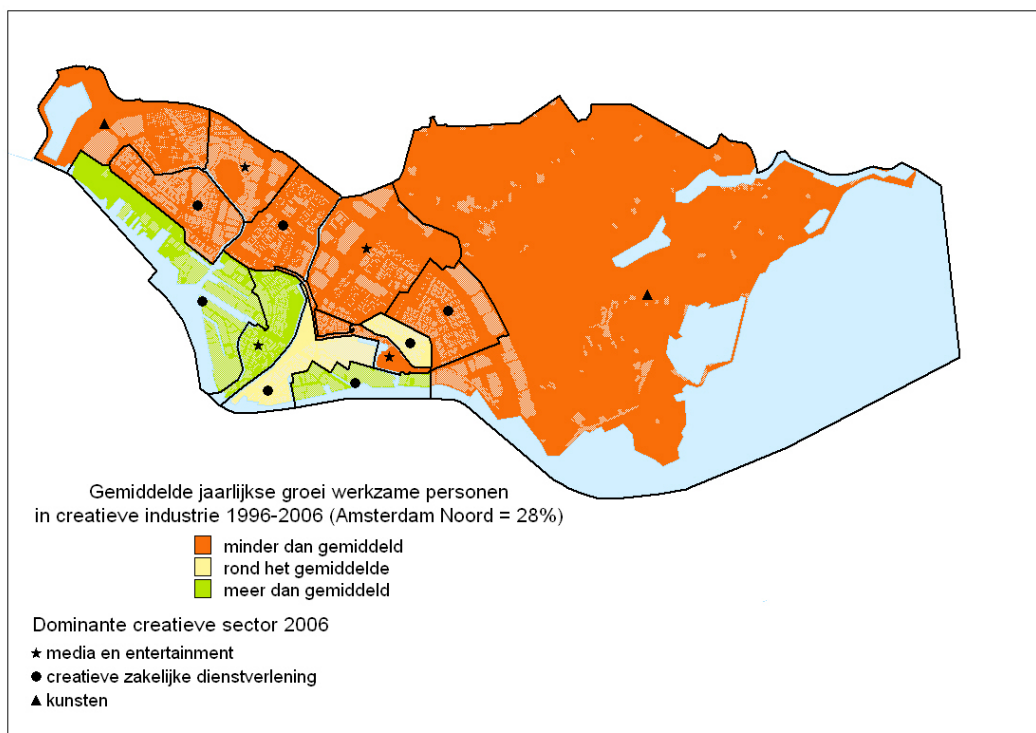
Verdeling over stadsdelen

Creatieve bedrijven zitten graag bij elkaar in de buurt. Zo ontstaan er concentraties van bedrijvigheid in de stad. De meeste creatieve bedrijven zijn te vinden in Amsterdam-Centrum en Amsterdam Oud-Zuid. In deze twee stadsdelen tezamen werkt meer dan de helft van de Amsterdamse creatieve bedrijvigheid, veruit de meesten werken in Amsterdam-Centrum.

Er vindt echter een uitwaaiering plaats naar andere stadsdelen. De twee grootste groeiers van het afgelopen decennium waren Zeeburg en Amsterdam-Noord. Vooral de locaties aan het IJ, zijn in trek bij creatieve ondernemers. In Amsterdam-Noord is de grootste groei geconcentreerd rond de IJ-oeveren. In Buiksloterham en Nieuwendammerham domineren

creatieve zakelijke dienstverlening, in Vogelwijck, waartoe onder andere de Van der Pekbuurt behoort, bevindt zich een concentratie media en entertainmentbedrijven.

Groeipercentages van werkzame personen naar buurtcombinatie in de creatieve industrie in Noord

bron: O+S

Creatieve bedrijven zijn veelal kleine bedrijven. Een gemiddeld creatief bedrijf telt 3,4 werkzame personen. In de centraler gelegen stadsdelen is de omvang van bedrijven geringer dan in een stadsdeel als Westpoort (gemiddeld 16 werkzame personen). Dit heeft onder andere te maken met de beschikbare ruimte, de kosten van bedrijfsruimte en parkeermogelijkheden.

Verdeling over de regio

De regio Amsterdam is het belangrijkste centrum van creatieve bedrijvigheid in Nederland. Eén op de vier banen in de creatieve industrie is hier te vinden. Ten opzichte van 2002 is het aantal banen in de creatieve industrie in de regio Amsterdam ongeveer gelijk gebleven. Ook het aandeel van de regio Amsterdam in de Nederlandse economie is onveranderd gebleven (26%).

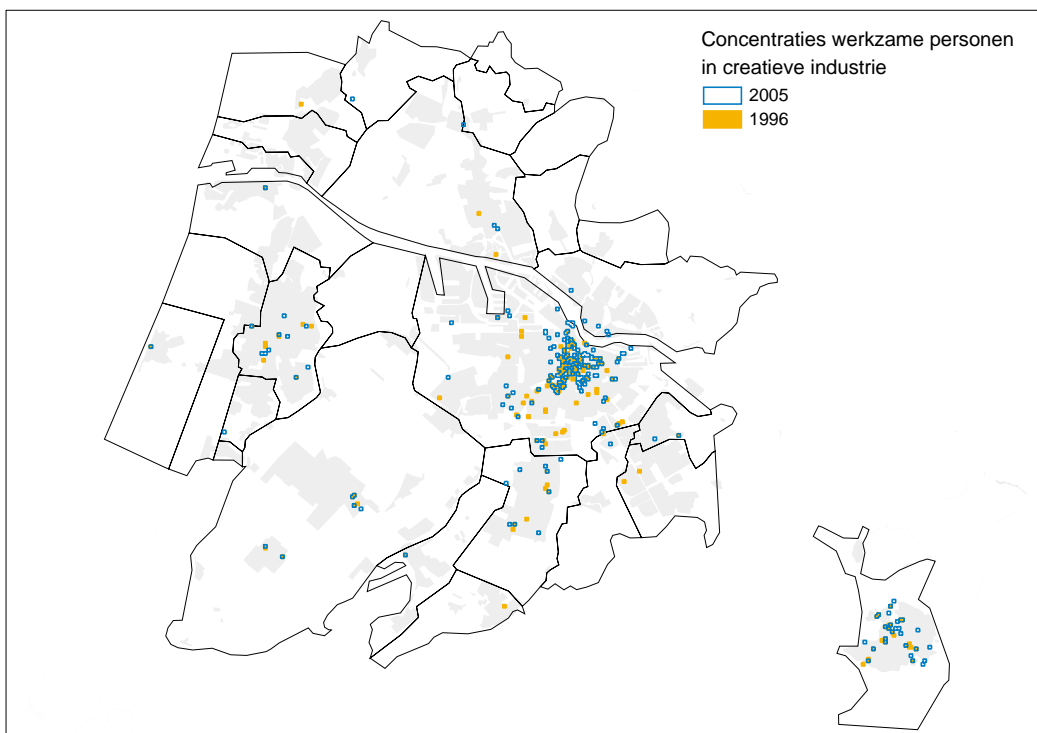
Wat toegevoegde waarde betreft is de regio Amsterdam er ten opzichte van 2002 in reële termen iets op vooruit gegaan. De toegevoegde waarde bedraagt in 2005 2,2 miljard euro. De toegevoegde waarde van creatieve industrie nam echter minder toe dan die van de totale toegevoegde waarde van de regio. Hierdoor nam het aandeel van de creatieve industrie in de totale toegevoegde waarde af, van 3,9 naar 3,6%.

De toegevoegde waarde nam toe in de gemeenten Hilversum waar het media en entertainmentcluster en de creatieve zakelijke dienstverlening sterk groeiden, Zaanstad waar vooral creatieve zakelijke diensten groeide en Haarlem, door de ontwikkeling van

kunsten en media en entertainment. Deze groei is ook zichtbaar in de volgende figuur, die concentraties van bedrijvigheid in de regio toont.

Er zijn vooral concentraties zichtbaar in Amsterdam en in Hilversum. In Amsterdam vindt een uitwaaiering plaats van de bedrijvigheid vanuit het centrum en Oud-Zuid, onder andere richting Amsterdam-Noord. In Hilversum is 23% van het totale aantal werkzame personen werkzaam in de creatieve industrie, vooral in de media en entertainment. Ook zijn er concentraties zichtbaar in Haarlem, Zaanstad, Amstelveen en Haarlemmermeer.

Concentraties van creatieve werknemers in de regio in 1996 (geel) en 2005 (blauw)

Bron: O+S

Inleiding

Aanleiding

DMO is geïnteresseerd in de ontwikkeling van de werkgelegenheid in de creatieve industrie. Om deze ontwikkeling door de jaren heen te kunnen volgen heeft O+S in 2005 een monitor ontwikkeld. De monitor creatieve industrie 2005 was de eerste uitgave van een jaarlijkse publicatie die de ontwikkeling van de creatieve industrie in de Amsterdamse regio beschrijft. De resultaten van deze monitor kunnen gebruikt worden voor beleidsstukken en andere publicaties. Inmiddels zijn er nieuwe jaarcijfers beschikbaar, waardoor de monitor voor de tweede keer kan verschijnen.

De monitor bouwt voort op de definitie van de creatieve industrie zoals gebruikt in een onderzoek van TNO uit 2004.¹ In dit onderzoek is de creatieve industrie als volgt omschreven:

“De creatieve industrie is een specifieke vorm van bedrijvigheid die producten en diensten voortbrengt die het resultaat zijn van individuele of collectieve creatieve arbeid en ondernemerschap. Inhoud en symboliek zijn de belangrijkste elementen van deze producten en diensten. Ze worden aangeschaft door consumenten en zakelijke afnemers omdat ze een betekenis oproepen. Op basis daarvan ontstaat een ervaring. Daarmee speelt de creatieve industrie een belangrijke rol in ontwikkeling en onderhoud van levensstijlen en culturele identiteiten in de samenleving.”

De creatieve industrie is een verzamelbegrip voor bedrijven en instellingen. Op basis van onderlinge verschillen en overeenkomsten worden drie segmenten onderscheiden: kunsten, media en entertainment en creatieve zakelijke dienstverlening.

In de kunsten staan doorgaans artistieke motieven centraal, economische motieven komen op de tweede plaats. Binnen dit domein is subsidie een belangrijke inkomstenbron. De overheid heeft ervoor gekozen de kunsten niet alleen aan de markt van vraag en aanbod over te laten. De kunstenmarkt is vooral een overheidsmarkt. Belangrijke sectoren zijn podiumkunsten, schepende kunsten, podia, musea en kunstgalerieën.

De media- en entertainmentindustrie is een consumentenmarkt. Technologische ontwikkelingen maken verspreiding en exploitatie op grote schaal mogelijk. Door de oriëntatie op de markt en de wereldwijde verspreiding is de media- en entertainmentindustrie onderdeel van het dagelijks leven. Tot dit domein behoren onder meer uitgeverijen, fotografie, omroepen en bioscopen.

De creatieve zakelijke dienstverlening is een zakelijke markt. Deze bedrijven leveren creativiteit en symbolische waarde aan andere bedrijven. Kenmerkend is de combinatie van artisticeit, grensverleggendheid en marktgerichtheid. Belangrijke sectoren zijn vormgeving, mode en reclame.

¹ TNO, De creatieve industrie in Amsterdam en de regio, 2004.

Opzet monitor

Omwille van de vergelijkbaarheid vormt de definiëring van de creatieve industrie op basis van de SBI-codering zoals opgenomen in het TNO-onderzoek, met de driedeling kunsten, media en entertainment en creatieve zakelijke dienstverlening het uitgangspunt.

De monitor creatieve industrie 2006 beschrijft:

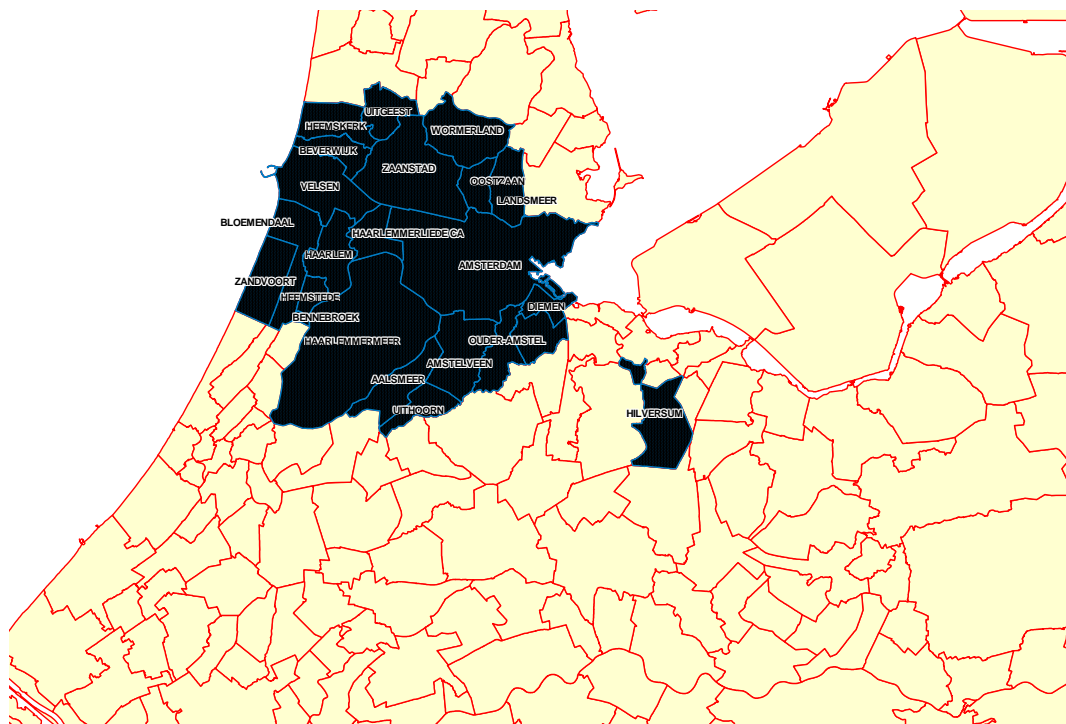
- De omvang van de creatieve industrie in de Amsterdamse regio, in termen van de werkgelegenheid en het aantal vestigingen.
- De ontwikkeling van de toegevoegde waarde. De toegevoegde waarde is gelijk aan de totaal gerealiseerde omzet verminderd met de kosten voor grondstoffen en halffabricaten. De toegevoegde waarde wordt besteed aan loon en kapitaal (uitkeringen aan aandeelhouders en rente op geleend kapitaal).
- De ruimtelijke verdeling van de creatieve industrie in Amsterdam (per stadsdeel) en regio.
- De trends, waarbij cijfers over 2005 (en 2006 voor Amsterdam) worden vergeleken met eerdere jaren.

In de rapportages van O+S wordt als het over de werkgelegenheid gaat meestal alleen gerapporteerd over de banen vanaf 12 uur per week (grote banen genoemd). Voor de creatieve industrie worden echter ook de banen tot 12 uur meegeteld (kleine banen). De totaalcijfers over de werkgelegenheid zijn daarom iets hoger dan uit andere publicaties van O+S blijkt. Door zowel parttime als kleine als grote banen mee te nemen, wordt aangesloten bij de werkwijze van TNO.

Afbakening gebied

De creatieve industrie is geconcentreerd in de Noordvleugel van de Randstad. De ontwikkeling van Amsterdam kan niet los worden gezien van de ontwikkelingen in de rest van de regio. Net als in het onderzoek van TNO wordt in de monitor ingegaan op de ontwikkeling van de creatieve industrie in de volgende regio (zie figuur 1).

Gebied monitor creatieve industrie 2006

bron: O+S

Opbouw rapport

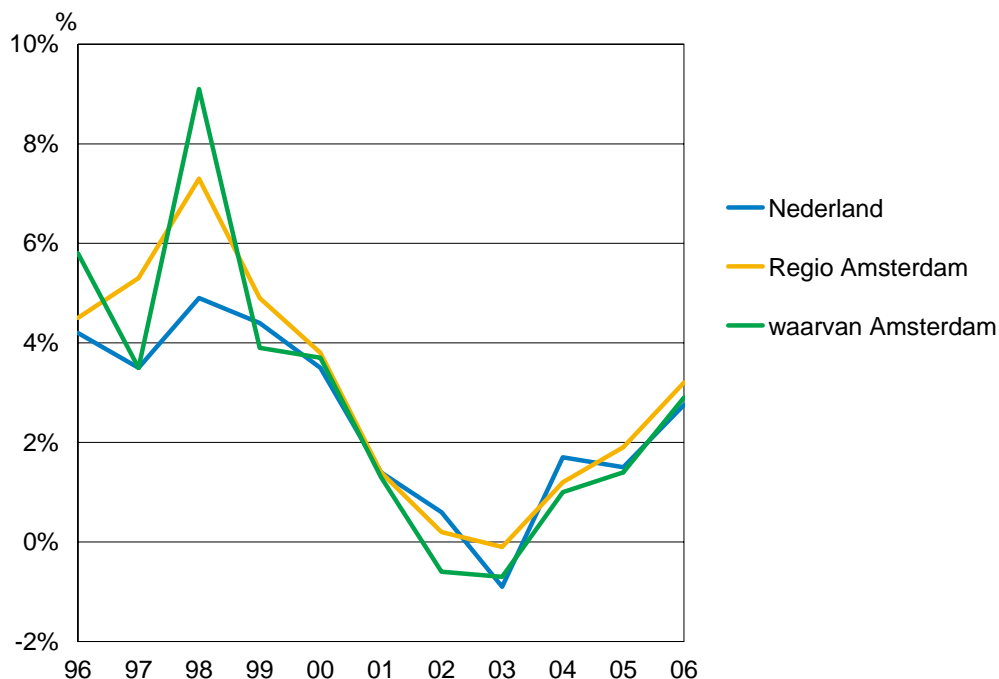
De monitor start met een korte beschouwing over de ontwikkeling van de gehele Amsterdamse economie. Vervolgens staat de ontwikkeling van de Amsterdamse creatieve industrie centraal. Eerst voor heel Amsterdam, waarna wordt ingezoomd op stadsdeelniveau. Het vierde hoofdstuk behandelt de ontwikkeling van de creatieve industrie in de Amsterdamse regio. De monitor sluit af met een bijlage waarin onderzoekstechnische zaken worden besproken, zoals de gehanteerde methode en gebruikte bestanden. De bijlage bevat bovendien achtergrondgegevens over de creatieve industrie in Amsterdam en de regio.

1 Amsterdamse economie

Nederland

De Nederlandse economie is in 2005 met 1,5% gegroeid, na een groei van 1,7% in 2004. Het jaar 2005 begon slecht, maar in de tweede helft van 2005 herstelde de Nederlandse economie zich. De export leverde hier een belangrijke bijdrage aan. De investeringen trokken weer aan, het producentenvertrouwen nam toe en ook consumenten hebben sinds de zomer van 2005 weer meer vertrouwen in het economische klimaat. Hiermee zijn de fundamenteën voor de opleving van de Nederlandse economie steviger geworden. Een verdere verhoging van de olieprijs en mogelijke renteverhogingen, die een negatieve invloed hebben op de winstontwikkeling van bedrijven en de koopkracht van huishoudens, blijven belangrijke risicofactoren.

Figuur 1.1 Economische groei op basis van bruto productie, 1996-2006 (procenten)

bron: O+S op basis van SEO/AEV

Regio Amsterdam

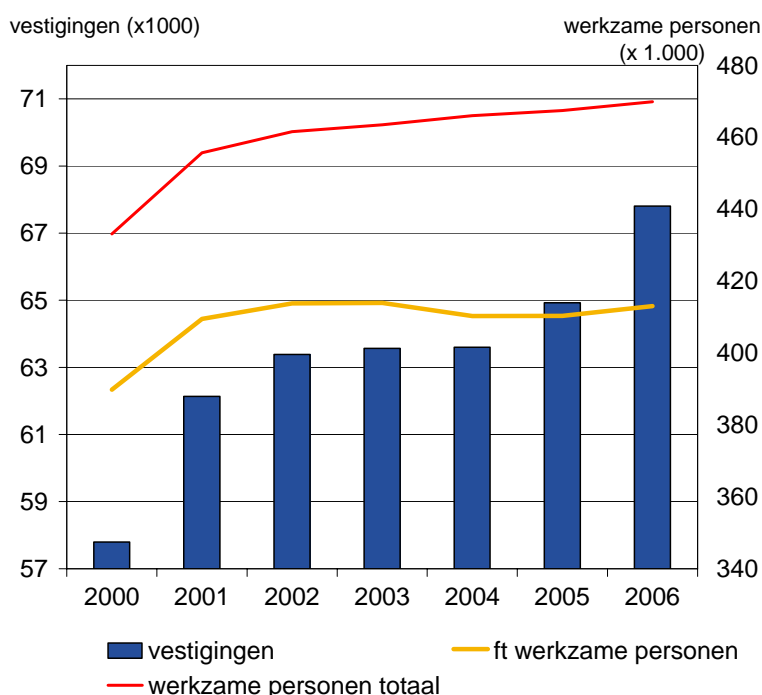
Ook de voorspellingen voor de regio Amsterdam zien er rooskleurig uit. Na een onderbreking in 2005 zet het herstel in 2006 en 2007 versneld door. Voor 2006 wordt een groei van 3% voorspeld en voor 2007 een groei van bijna 4%. De bouw, groothandel, transport en diensten (financieel, zakelijk en ICT) leveren een aanzienlijke bijdrage aan deze groei.²

² Amsterdamse Economische Verkenningen. Voorjaar 2006. C. van der Vegt, J.A. Korteweg en R. Lieshout. Stichting Economisch Onderzoek der Universiteit van Amsterdam.

Amsterdam

De Amsterdamse economie is in 2005 met 1,4% licht gegroeid, na een groei van 1% in 2004. De periode dat de economie kromp lijkt hiermee verleden tijd. Groeipercentages als in de periode 1996-2002 zijn de eerstkomende jaren echter niet te verwachten. Het groeipercentage voor Amsterdam zal in 2006 rond de 2,9% liggen, iets lager dan de regio maar vergelijkbaar met heel Nederland. Voor 2007 wordt een groei van 3,2% verwacht, iets hoger dan die voor heel Nederland (3%) maar lager dan die voor de regio.

Figuur 1.2 Aantal werkzame personen en vestigingen met werkzame personen in Amsterdam, 1 januari 2000-2005

bron: O+S

Net als in 2004 steeg het aantal Amsterdamse vestigingen (2,7%) in 2005 relatief gezien meer dan de werkgelegenheid (1%). Dit leidt tot gemiddeld kleinere bedrijven. Bedrijven richten vaker aparte BV's op voor bedrijfsonderdelen of projecten, vermoedelijk vanwege risicospreiding. Dit verschijnsel doet zich al enige jaren voor, onder andere in de bouw. De zakelijke dienstverlening, de motor van de Amsterdamse economie, groeide in 2005 het hardst. Vooral de kleinere bedrijven namen in omvang toe. Bij de grotere bedrijven neemt de werkgelegenheid juist af.

Tussen 2000 en 2006 is het aantal kleine banen een groter deel gaan uitmaken van het totaal aantal werkzame personen, maar het aandeel is nog steeds beperkt. In 2000 ging het om 10%, in 2006 om 12%. Ten opzichte van 2005 is het aandeel niet veranderd.

Conclusie

De Amsterdamse economie lijkt hersteld na een periode van afnemende en stagnerende groei. De vooruitzichten zijn gunstig. Volgens de Amsterdamse Economische Verkenningen voorjaar 2006 zal de economie in 2006 groeien met 2,9% en in 2007 zelfs met 3,2%. Dit zal tot meer banen leiden, onder andere in de zakelijke dienstverlening. Voor een deel is dit al zichtbaar. Het aantal vacatures is in 2005 met 31% toegenomen en de werkloosheid is afgenomen van 10% naar ruim 8%. Bovendien is in 2005 een record aantal bedrijven gestart. Naar verwachting zal de creatieve industrie de komende jaren ook groeien.

2 Creatieve industrie in Amsterdam

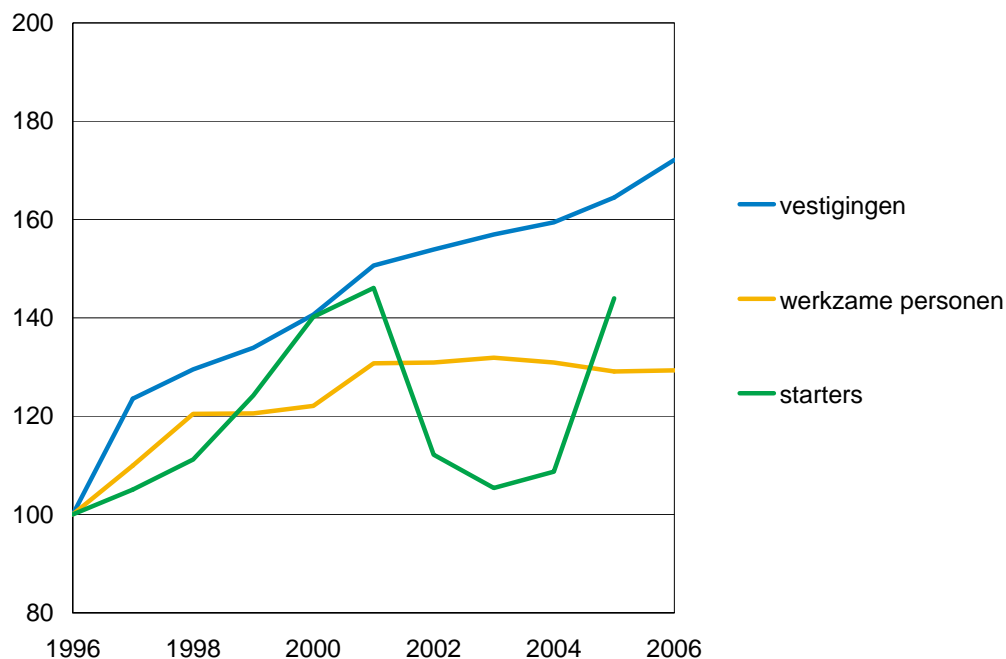
2.1 Inleiding

In deze monitor wordt de creatieve industrie vanaf 1996 onder de loep genomen. De periode 1996-2006 valt uiteen in twee delen. Tussen 1996 en 2002 heeft de creatieve industrie een flinke groei doorgemaakt. In 1996 telde Amsterdam 24.000 banen in de creatieve industrie. In 2002 was dit toegenomen tot bijna 32.000 banen. Van elke tien nieuwe banen die er in deze periode in Amsterdam bijkwamen, kwam er één bij in de creatieve industrie. Bijzonder was dat de creatieve industrie in deze periode sneller groeide dan de totale Amsterdamse economie.

De periode 2002-2006 laat een andere ontwikkeling zien. Alhoewel het aantal vestigingen bleef toenemen, stabiliseerde het aantal werkzame personen in de creatieve industrie. Het aantal creatieve starters nam zelfs scherp af. Dit had alles te maken met de stagnerende (Amsterdamse) economie in deze periode. In de loop van 2005 is het herstel weer langzaam ingezet. In Amsterdam kwam dit tot uiting in een stijging van het aantal vestigingen en in het bijzonder een grote toename van het aantal starters (zie figuur 2.1).

In dit hoofdstuk wordt nader ingegaan op de ontwikkeling van de creatieve industrie tussen 1996 en 2006.

Figuur 2.1 Ontwikkeling aantal vestigingen, werkzame personen en starters in de creatieve industrie (indexcijfers; 1996=100)

bron: O+S

2.2 Amsterdam

De creatieve industrie in Amsterdam zorgt begin 2006 voor ruim 31.000 banen, verdeeld over bijna 9.000 vestigingen. De werkgelegenheid in de creatieve industrie bleef in 2005 stabiel, na een lichte daling in 2004. Per saldo kwamen er 56 banen en 405 vestigingen bij. Binnen de sectoren is er wel wat verschil. Het aantal banen in de creatieve zakelijke dienstverlening en de kunsten nam toe, terwijl media en entertainment opnieuw banen verloor. Sinds 1999 neemt het aantal werkzame personen in de Amsterdamse media en entertainment af, van 14.366 in 1998 tot 11.421 in 2006. Een deel van deze werkgelegenheid verplaatst zich vermoedelijk naar andere delen van de regio. Bijvoorbeeld naar Hilversum, waar het aantal werkzame personen in de media en entertainment tussen 2002 en 2005 met 8,5% groeide, ondanks de afname in het laatste jaar.

Ten opzichte van 2002 nam het aantal creatieve vestigingen toe, terwijl het aantal werkzame personen licht daalde. Het gevolg is dat de gemiddelde omvang van een creatief bedrijf iets gedaald is ten opzichte van 2002.

Tabel 2.2 Banen, toegevoegde waarde en vestigingen van de creatieve industrie in Amsterdam

	aantal banen		toegevoegde waarde (in mln. €) ³		aantal vestigingen		banen per vestiging	
	2006	2002	2005	2002	2006	2002	2006	2002
kunsten	9.801	9.121	344	289	2.534	2.169	3,9	4,2
media en entertainment	11.421	11.973	562	468	3.135	2.856	3,6	4,2
creatieve zakelijke diensten	10.041	10.548	315	360	3.468	3.145	2,9	3,4
totaal creatieve industrie	31.263	31.642	1.221	1.117	9.137	8.170	3,4	3,9
totaal Amsterdam	469.932	461.576	30.967	24.737	67.807	63.387	6,9	7,3

bron: O+S/TNO

Toegevoegde waarde

De toegevoegde waarde⁴ is een maatstaf voor de omvang van de productie. Het geeft een indicatie van het belang van de sector. Als je de toegevoegde waarde van alle bedrijven en de overheid in een land bij elkaar optelt, krijg je het binnenlands product.

Van de totale toegevoegde waarde van de Amsterdamse economie, neemt de creatieve industrie €1,2 miljard voor zijn rekening. Dit komt neer op 3,9%. Het aandeel van de creatieve industrie in de toegevoegde waarde is kleiner dan het aandeel van de creatieve industrie in het totale aantal banen (6,7%). Dit is het gevolg van de relatieve hoge arbeidsintensiviteit van de sector en heeft een relatief lage productiviteit tot gevolg.

Verschillen tussen de toegevoegde waarde in 2005 en die in eerdere jaren kunnen de volgende drie oorzaken hebben:

1. ontwikkelingen in de werkgelegenheid. Meer werkzame personen in de creatieve industrie leidt tot een hogere toegevoegde waarde.
2. ontwikkelingen in de productiviteit. Evenveel werkzame personen in de creatieve industrie produceren meer/minder toegevoegde waarde (in reële termen) per persoon.
3. prijsinflatie. De werkzame personen produceren in reële termen evenveel toegevoegde waarde alleen de goederen worden voor meer geld verkocht. Dit leidt nominaal tot een hogere toegevoegde waarde, maar in reële termen niet.

In 2002 was het aandeel van de creatieve industrie nog 4,5%. Het aandeel van de creatieve industrie is dus afgenomen. Deze afname is geheel toe te schrijven aan de creatieve zakelijke dienstverlening, het onderdeel van de creatieve industrie dat het meest conjunctuurgevoelig lijkt.

Een afnemend aantal werkzame personen in combinatie met een constant blijvende productiviteit en een relatief ongunstige prijsontwikkeling (gemiddelde inflatie van 4% op jaarbasis) bij de reclamebureaus zijn de oorzaken voor de afname van de toegevoegde waarde van dit onderdeel van de creatieve industrie in Amsterdam, tussen 2002 en 2005.

³ In lopende prijzen 2005. Er zijn geen recentere cijfers beschikbaar.

⁴ De toegevoegde waarde is gelijk aan de totaal gerealiseerde omzet verminderd met de kosten voor grondstoffen en halffabricaten. De toegevoegde waarde wordt besteed aan loon en kapitaal (uitkeringen aan aandeelhouders en rente op geleend kapitaal).

In de kunsten en media en entertainment nam de toegevoegde waarde in dezelfde periode iets toe. Media en entertainment in Amsterdam wordt gedomineerd door de uitgeverijen. Terwijl de werkgelegenheid bij uitgeverijen van tijdschriften de afgelopen jaren toenam, stootten de uitgeverijen van boeken en dagbladen juist veel banen af. Dit heeft geleid tot een relatief hoge productiviteitsstijging, vooral in het afgelopen jaar (2004-2005).

Ook in de kunstensector is sprake van een verbetering van de productiviteit, eveneens vooral in het laatste jaar. Omdat de inflatie gematigd was, zowel in de kunsten als in de media en entertainment, nam de toegevoegde waarde in beide deelsegmenten toe. Als gevolg hiervan nam de toegevoegde waarde van de totale creatieve industrie tussen 2002 en 2005 in absolute termen toe, maar omdat de totale toegevoegde waarde van de Amsterdamse economie in dezelfde periode twee en een half keer zoveel groeide, nam het aandeel van de creatieve industrie af.

Het aandeel van media en entertainment in de totale toegevoegde waarde van de creatieve industrie is nog steeds goed voor bijna de helft van de toegevoegde waarde, en blijft daarmee de sector waar de vestigingen het meest verdienen.

Tabel 2.3 Banen, toegevoegde waarde en vestigingen van de creatieve industrie in Amsterdam (procenten)

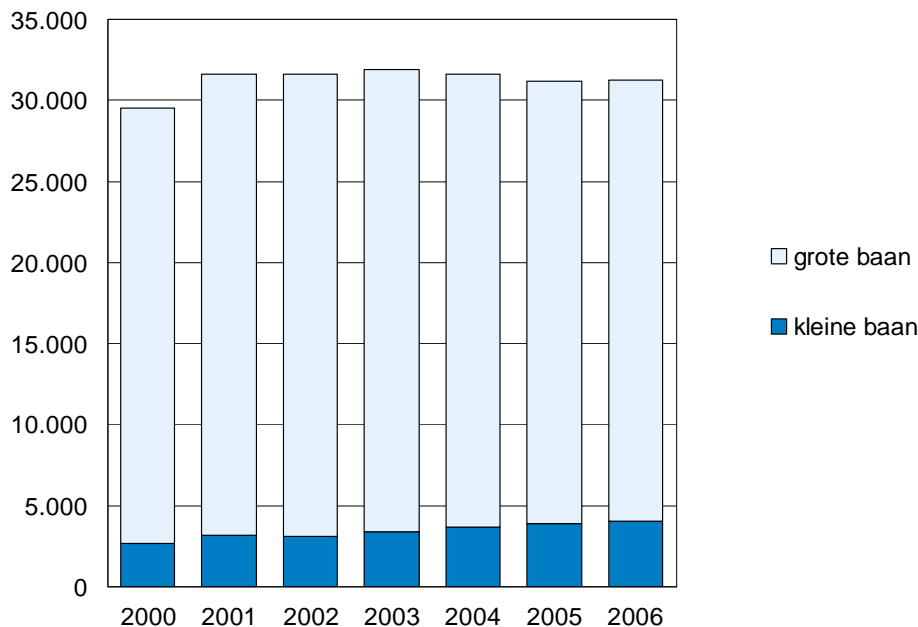
	aantal banen		toegevoegde waarde		aantal vestigingen	
	2006	2002	2005	2002	2006	2002
Kunsten	31	29	28	26	28	27
media en entertainment	37	38	46	42	34	35
creatieve zakelijke diensten	32	33	26	32	38	38
totaal creatieve industrie	100	100	100	100	100	100
% totaal Amsterdam	6,7	6,9	3,9	4,5	13,5	12,9

bron: O+S

Bijna zeven procent van het aantal banen in Amsterdam betreft banen in de creatieve industrie. Dit was zo in 2002 en is in 2006 nog steeds het geval. Wat ook ongewijzigd is, is dat 13 procent van alle Amsterdamse vestigingen een creatief bedrijf is.

Media en entertainment heeft in verhouding nog steeds de meeste arbeidsplaatsen, terwijl de creatieve zakelijke dienstverlening het grootste aandeel in het aantal vestigingen heeft.

Figuur 2.4 Banen in creatieve industrie, kleine en grote banen*, per 1 januari van ieder jaar

* kleine baan is minder dan 12 uur per week, grote baan is vanaf 12 uur per week

bron: O+S

Net als voor de totale Amsterdamse economie geldt voor de creatieve industrie dat het aandeel kleine banen een groter deel is gaan uitmaken van het totaal aantal werkzame personen. Tussen 2003 en 2006 is het totaal aantal werkzame personen in de creatieve industrie met 2% afgenomen. In dezelfde periode is het aandeel kleine banen toegenomen met 20% en bedraagt in 2006 13% van het totaal (12% voor alle Amsterdamse banen).

Tabel 2.5 Aandeel creatieve industrie in Amsterdamse werkgelegenheid

	aantal wp 1996	aantal wp 2002	aantal wp 2006	groei 1996-2002	groei 2002-2006	% groei 1996-2006
Amsterdam totaal	381.136	461.576	469.932	80.440	8.356	23,3
creatieve industrie	24.175	31.642	31.263	7.467	-379	29,3
% totaal Amsterdam	6,3	6,9	6,7			

bron: O+S

Uit tabel 2.5 blijkt hoe verschillend de perioden 1996-2002 en 2002-2006 waren qua ontwikkeling van de creatieve industrie. Voor 1996-2006 is de groei van de werkgelegenheid in de creatieve industrie hoger dan voor de totale Amsterdamse werkgelegenheid. Hetzelfde doet zich voor bij het aantal vestigingen. In de periode 2002-2006 nam het aantal arbeidsplaatsen in de creatieve industrie af met bijna 400, terwijl het totale aantal arbeidsplaatsen in Amsterdam in deze periode - verhoudingsgewijs licht - toenam.

Tabel 2.6 Gemiddelde jaarlijkse groei van de creatieve industrie (procenten)

	werkzame personen			vestigingen		
	1996-2002	2002-2006	1996-2006	1996-2002	2002-2006	1996-2006
kunsten	10,5	1,9	7,7	12,4	4,2	11,7
media en entertainment	1,2	-1,2	-0,6	5,2	2,4	4,0
creatieve zakelijke diensten	8,7	-1,2	5,5	9,6	2,6	8,3
totaal creatieve industrie	5,7	-0,3	2,9	8,6	3,0	7,2
totaal Amsterdam	3,7	0,5	2,3	4,5	1,7	3,6

bron: O+S

Tussen 1996 en 2006 vertonen de kunsten de grootste gemiddelde jaarlijkse groei. Het aantal werkzame personen nam met gemiddeld 7,7% per jaar toe, het aantal vestigingen 11,7%. Tussen 2002 en 2006 lag het groeitempo aanzienlijk lager.

Het aantal werkzame personen in media en entertainment is het afgelopen decennium met gemiddeld 0,6% per jaar gedaald. In de afgelopen vier jaar nam de werkgelegenheid met gemiddeld 1,2% af. Het aantal vestigingen nam tussen 1996 en 2006 met 4% toe. Voor de afgelopen drie jaar was dit 2,4%. Het gevolg is dat de gemiddelde omvang van media en entertainment bedrijven is gedaald.

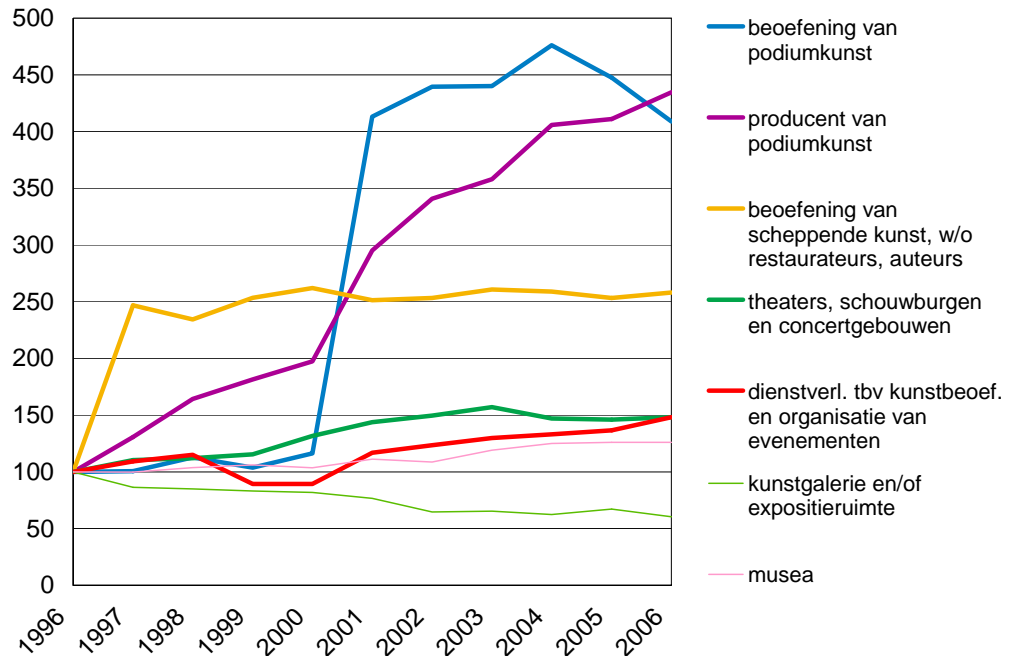
De creatieve zakelijke dienstverlening had het afgelopen decennium een gemiddelde jaarlijkse groei van het aantal werkzame personen van 5,5%, voor het aantal vestigingen was dit 8,3%. In de laatste drie jaar daalde het aantal werkzame personen met gemiddeld 1,2% per jaar, het aantal vestigingen nam toe met gemiddeld 2,6% per jaar. Ook hier leidt dit tot een daling van de gemiddelde bedrijfsomvang.

Nadere analyse samenstelling creatieve industrie

Tussen de drie onderscheiden deelgebieden bestaan verschillen in de gemiddelde jaarlijkse groei. Binnen de afzonderlijke deelgebieden bestaan ook weer verschillen. Per deelgebied zal daarom worden ingegaan op de ontwikkeling van het aantal werkzame personen.

2.2.1 Kunsten

Figuur 2.7 Ontwikkeling werkzame personen in de kunstensector (indexcijfers; 1996=100)

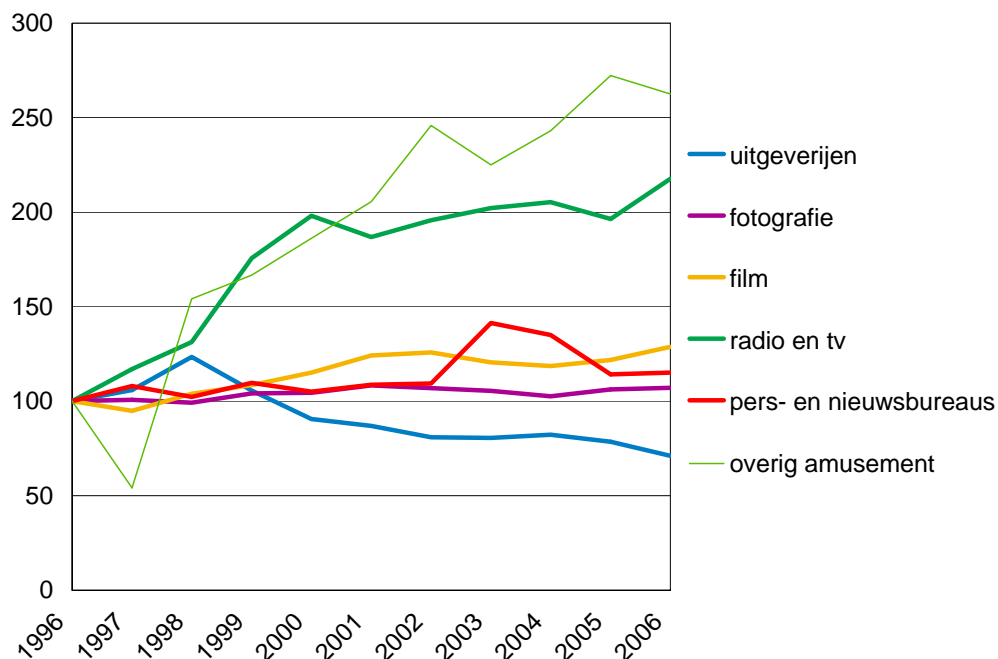

bron: O+S

Figuur 2.7 laat de ontwikkeling van de werkgelegenheid in de kunstensector zien naar onderdelen, in de periode 1996-2006. Het totaal aantal werkzame personen in de kunstensector nam in deze periode toe met 77%. Een groot deel van de groei van de beoefening van podiumkunsten is administratief van aard. Een aantal stichtingen zijn in 2001 voor het eerst opgenomen, waardoor de aanwezige werkgelegenheid pas in 2001 zichtbaar werd. Productie van podiumkunsten is een andere categorie waarbij het aantal werkzame personen opvallend stijgt in de periode 1996-2006, maar geleidelijker. Het aantal werkzame personen in de scheppende kunsten steeg eind jaren negentig fors om vervolgens te stabiliseren. Het aantal bij theaters, musea en in de dienstverlening van kunst werkzame personen neemt bescheiden toe. Alleen bij de kunstgaleries neemt het aantal werkzame personen sinds 1996 af.

2.2.2 Media en entertainment

Figuur 2.8 Ontwikkeling werkzame personen in media en entertainment (indexcijfers; 1996=100)⁵

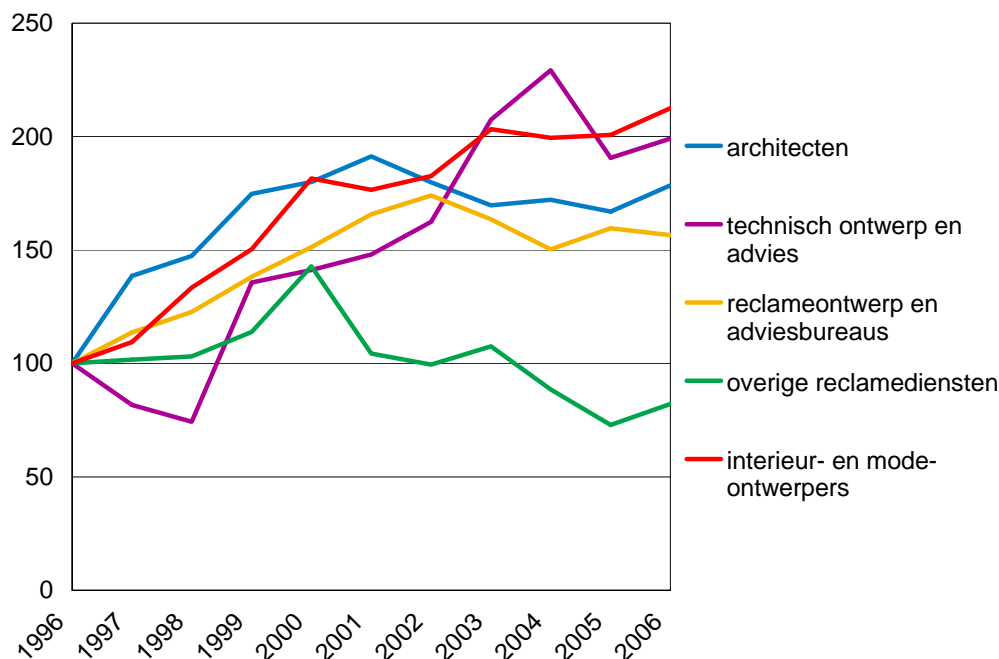
bron: O+S

In de totale media en entertainment is het aantal werkzame personen in 2006 700 lager dan in 1996. De afname zette al in voor de eeuwwisseling en is toe te schrijven aan de daling van werkzame personen in de uitgeverijen van boeken en dagbladen. Uitgeverijen van tijdschriften hebben hun personeelsbestand de afgelopen jaren juist uitgebreid maar niet voldoende om te compenseren voor de daling bij de andere uitgeverijen. Radio en tv ontwikkelden zich als enige voorspoedig. Overig amusement ontwikkelde zich vanaf 1998 eveneens voorspoedig, maar liep het afgelopen jaar iets terug. Bij pers- en nieuwsdiensten is het aantal werkzame personen sinds 1996 vrij stabiel.

⁵ Om de figuur leesbaar te maken zijn SBI-codes die nauw verwant zijn, samengevoegd.

2.2.3 Creatieve zakelijke dienstverlening

Figuur 2.9 Ontwikkeling werkzame personen in creatieve zakelijke dienstverlening
(indexcijfers; 1996=100)

bron: O+S

Ten opzichte van 1996 is het totale aantal werkzame personen in de creatieve zakelijke dienstverlening toegenomen met 55%. Het aantal werkzame personen steeg tot 2002, maar tussen 2002 en 2006 trad er een lichte daling op. Deze afname lijkt zich weer te herstellen. In 2006 is het totaal aantal werkzame personen weer gestegen. Interieur- en modeontwerpers en technisch ontwerp ontwikkelden zich het meest voorspoedig. Het aantal werkzame personen in deze branches verdubbelde. Bijna een kwart van de Nederlandse modeontwerpers woont en werkt in Amsterdam. De modewereld wekt associaties op met grote namen als Viktor & Rolf, Frank Govers en Mart Visser. Voor de meesten is de werkelijkheid anders. Bijna de helft van de ontwerpers werkt parttime en verdient weinig. Het gaat veelal om kleine bedrijven.⁶

De Nederlandse reclamebranche is geconcentreerd in de Amsterdamse binnenstad, Oud-Zuid, de Oostelijke Eilanden en in Amstelveen. In 2005 gaat het in Amsterdam om 1.764 bedrijven met 5.344 werkzame personen. Veel nieuwe bedrijven starten vanuit het huis van de oprichter. De concentratie van de reclamebureaus lijkt de vestiging en groei van bedrijven in andere sectoren te stimuleren. Dit verschijnsel doet zich alleen in Amsterdam voor.⁷

De werkgelegenheid bij reclamebureaus ontwikkelde zich voorspoedig tot en met 2002, daarna verschildt de ontwikkeling van jaar tot jaar. In Amsterdam zijn een aantal grote reclamebureaus gevestigd als Wieden + Kennedy, Lowe Worldwide en Strawberry Frog.

⁶ Modeontwerp en ondernemerschap, R. Wentink, Universiteit Utrecht.

⁷ Het economisch belang van reclame, SEO 2006

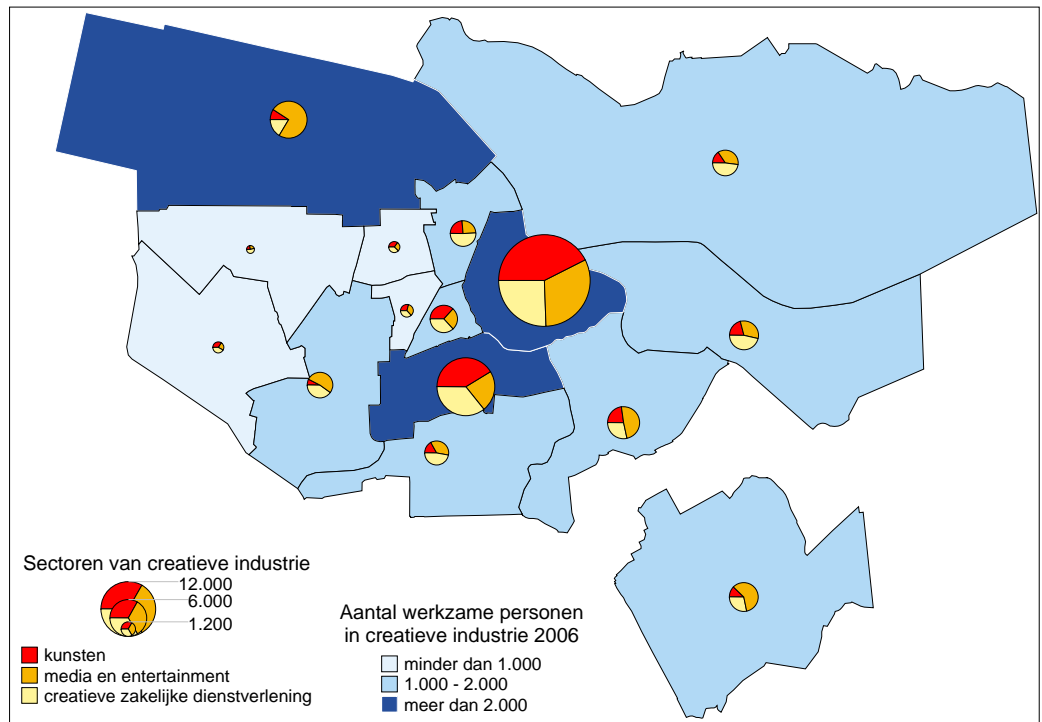
Reclamebureaus zijn nog altijd goed voor bijna 50% van de werkgelegenheid van de totale creatieve zakelijke dienstverlening.

De werkgelegenheid bij de architecten bereikte een piek in 2001, daarna was er sprake van een lichte daling, die zich het afgelopen jaar weer heeft hersteld. Bij de overige reclamediensten (aan reclame gelieerde activiteiten, zonder ontwerpfunctie) nam de werkgelegenheid toe tot 2000. In de jaren daarop liep de werkgelegenheid echter terug, maar het afgelopen jaar herstelde deze zich weer enigszins.

2.3 Stadsdelen

Deze paragraaf gaat in op de spreiding van de creatieve industrie over de stadsdelen.

Figuur 2.10 Aantal werkzame personen in de creatieve industrie naar stadsdeel, 2006

bron: O+S

Net als in 2005 zijn de meeste creatieve bedrijven te vinden in Amsterdam-Centrum en Amsterdam Oud-Zuid. In deze twee stadsdelen samen werkt meer dan de helft van de Amsterdamse creatieve bedrijvigheid, veruit de meesten werken in Amsterdam-Centrum. Wanneer gekeken wordt naar het aandeel van de creatieve bedrijvigheid in het totale aantal werkzame personen per stadsdeel, dan blijkt dat creatieve bedrijvigheid vooral belangrijk is voor Westerpark. In dit stadsdeel werkt een op de vijf werkzame personen in de creatieve industrie. Zeeburg en Oud-West komen op respectievelijk de tweede en derde plaats en Amsterdam-Centrum op de vierde plaats.

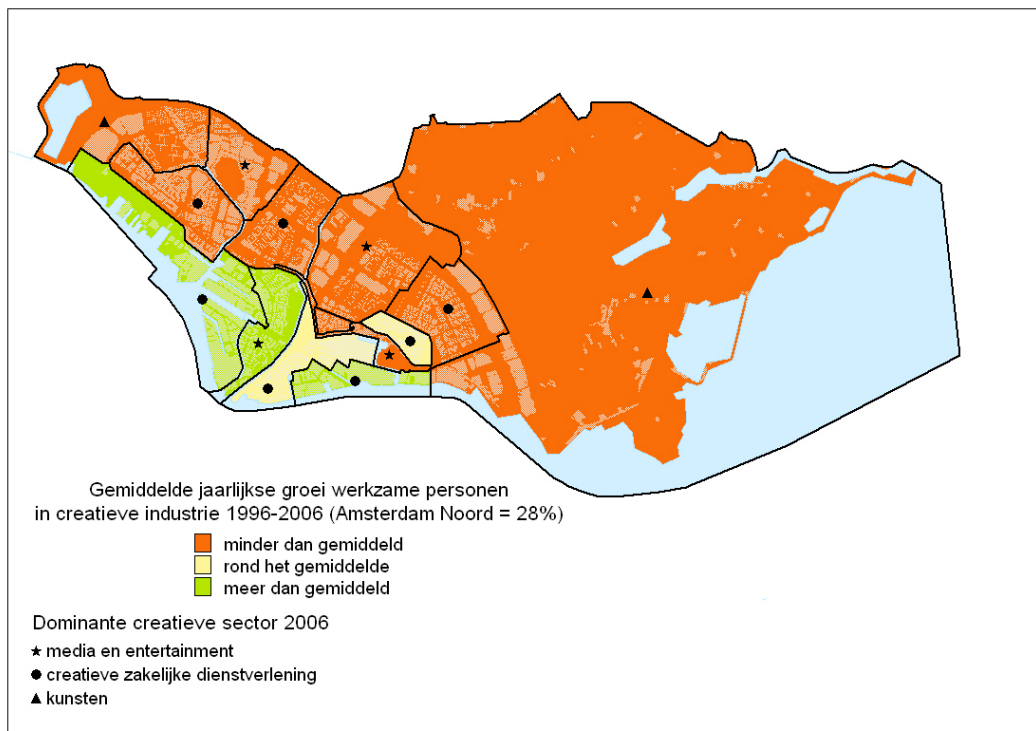
Tabel 2.11 Werkzame personen in de creatieve industrie naar stadsdeel, 2006

	aantal wp creatieve industrie	aandeel in totaal Wp stadsdeel (%)	aandeel in totaal c.i. Amsterdam (%)	gem. groei per jaar (1996-2006)
Amsterdam-Centrum	11.633	17,1	37,2	3,1
Westpoort	2.295	6,4	7,3	1,8
Westerpark	1.229	20,9	3,9	14,6
Oud-West	1.311	18,2	4,2	10,1
Zeeburg	1.564	19,4	5,0	35,2
Bos en Lommer	269	12,4	0,9	-6,1
De Baarsjes	349	12,5	1,1	7,2
Amsterdam-Noord	1.279	10,0	4,1	27,6
Geuzenveld-Slotermeer	149	5,8	0,5	6,1
Osdorp	257	6,4	0,8	-0,8
Slotervaart	1.265	6,6	4,0	4,8
Zuidoost	1.596	8,0	5,1	1,6
Oost/Watergraafsmeer	1.874	14,7	6,0	-3,8
Amsterdam Oud-Zuid	5.125	14,3	16,4	3,1
ZuiderAmstel	1.068	8,9	3,4	-1,6
totaal	31.263	13,5	100	2,7

bron: O+S

Tussen 1996 en 2006 groeide de creatieve industrie het hardst in Zeeburg en Amsterdam-Noord. Een opvallende overeenkomst is dat in beide stadsdelen locaties aan of met uitzicht op het IJ mogelijk zijn. In Zeeburg doet de grootste groei zich voor in het Oostelijk Havengebied. IJburg speelt nog geen rol van betekenis maar dat zal naar alle waarschijnlijkheid in de nabije toekomst veranderen. In Amsterdam-Noord is de grootste groei geconcentreerd rond de IJ-oever. In Buiksloterham en Nieuwendammerham domineren creatieve zakelijke dienstverlening, in de Van der Peckbuurt en in Vliegenbos bevinden zich concentraties media en entertainmentbedrijven. Aan de Meeuwenlaan in Vliegenbos staat Pand Noord, een bedrijfsverzamelgebouw voor de filmindustrie en daaraan gerelateerde bedrijvigheid. Hier zijn bedrijven als FU-Works, A-Film en Rick Engelkes Producties gevestigd.

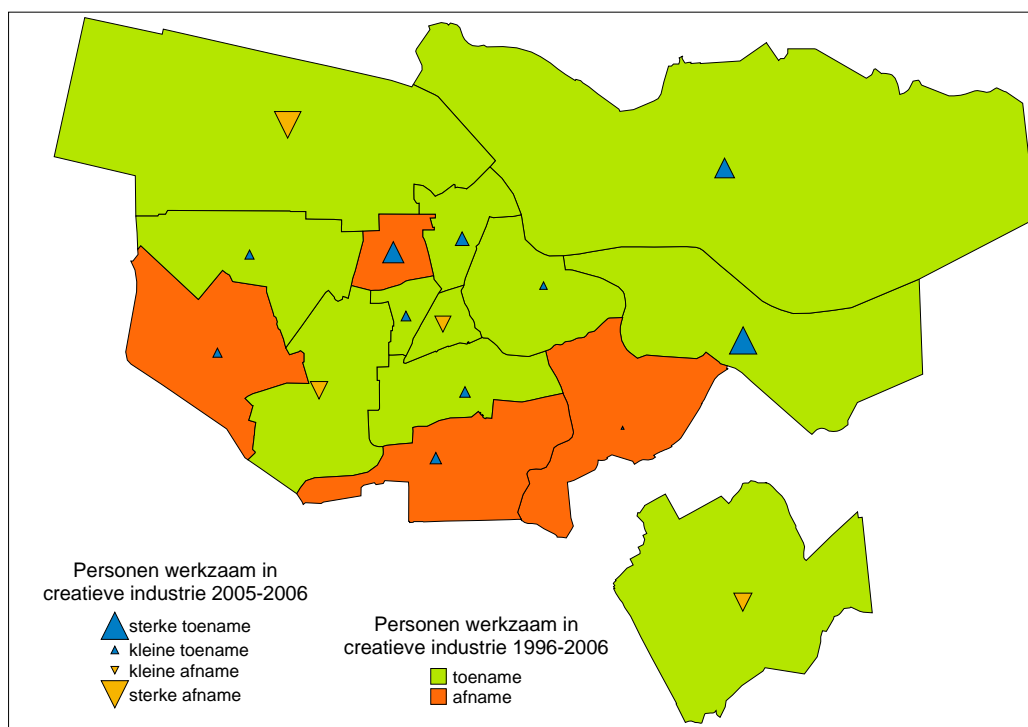
Tabel 2.12 Groeipercentages van werkzame personen naar buurtcombinatie in de creatieve industrie in Amsterdam-Noord

bron: O+S

Alhoewel het in beide stadsdelen relatief gezien nog niet om hele grote aantallen gaat is de positie van Zeeburg gestegen van een achtste (2005) naar een zesde plaats in 2006, Noord ging van een tiende naar een achtste plaats, op de rangorde van stadsdelen met meeste werkzame personen in de creatieve industrie. Westerpark en Oud-West lieten in de periode 1996-2006 ook een flinke groei zien.

Figuur 2.13 Verandering in het aantal werkzame personen in de totale creatieve industrie naar stadsdeel, 2005-2006 en 1996-2006

bron: O+S

Figuur 2.13 geeft zowel een beeld van de verandering van het aantal werkzame personen over de hele periode (1996-2006) als van het laatste jaar (2005-2006). In de groene stadsdelen is het aantal werkzame personen over de hele periode toegenomen. Omgekeerd is in de oranje gekleurde stadsdelen het aantal werkzame personen afgenomen. In het grootste deel van de stad nam het aantal werkzame personen in de creatieve industrie toe. Uitzonderingen zijn Osdorp, ZuiderAmstel, Oost/Watergraafsmeer en Bos en Lommer.

De in de stadsdelen geplaatste driehoekjes geven een beeld van de ontwikkeling in het afgelopen jaar. Het aantal werkzame personen in de creatieve industrie groeide het meest in Zeeburg (19%), Bos en Lommer (13%) en in Noord. In Westpoort nam het aantal werkzame personen af met 18%. Dit is het gevolg van een daling van het aantal werkzame personen in de media en entertainment. Ook in Oud-West (8%), Slotervaart (9%) en Zuidoost (9%) daalde het aantal werkzame personen in de creatieve industrie. In Oud-West was de opheffing van een theatergroep een van de redenen. In zijn algemeenheid zijn toe- en afnamen het gevolg van bedrijfsmigratie binnen Amsterdam, verhuizingen naar of uit Amsterdam, opheffingen en starters.

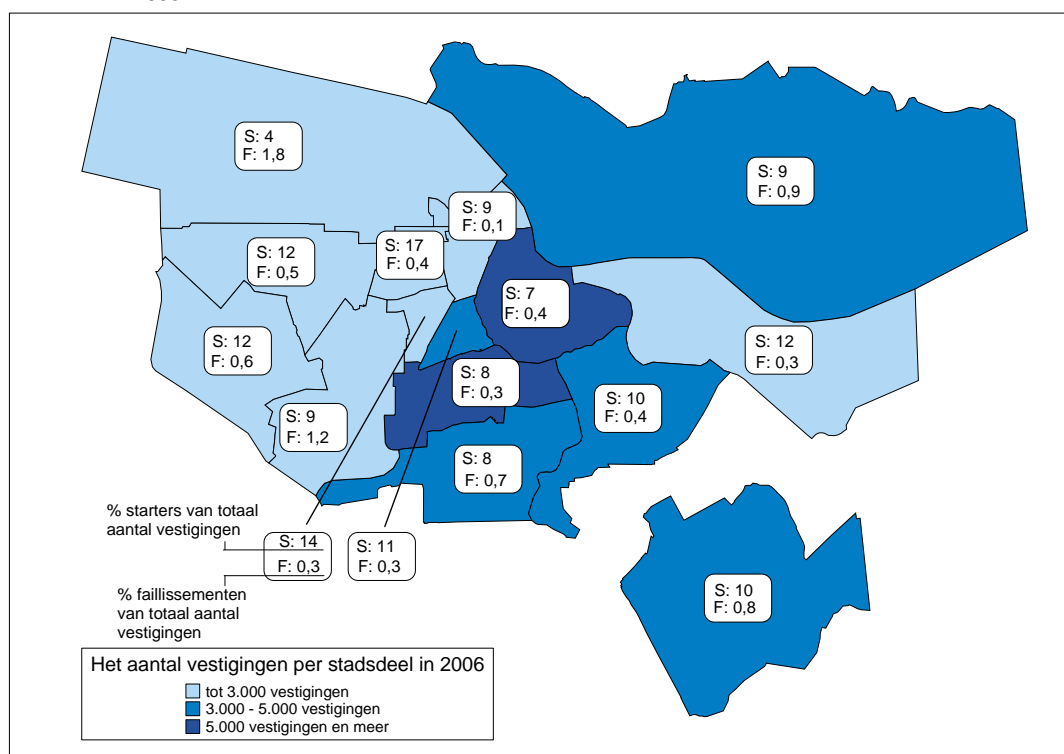
De omvang van een gemiddeld creatief bedrijf in Amsterdam ligt tussen de 2,9 (creatieve zakelijke dienstverlening) en 3,9 (kunsten) werkzame personen. De omvang van bedrijven in de creatieve industrie verschilt bovendien per stadsdeel.

Westpoort heeft in alle drie de sectoren de grootste gemiddelde bedrijfsomvang en zorgt met gemiddeld 16 werknemers voor de meeste werkgelegenheid in de creatieve industrie in Amsterdam. In de Baarsjes is de gemiddelde bedrijfsomvang slechts 1 werknemer en heeft hierdoor, en door het geringe aantal creatieve vestigingen, de minste werkgelegenheid in de creatieve industrie.

2.4 Dynamiek

In 2005 verdwenen er bijna 1.800 Amsterdamse arbeidsplaatsen door faillissementen. De meeste faillissementen deden zich voor in de zakelijke en financiële dienstverlening en in de detailhandel. Faillissementen deden zich relatief gezien vaker voor in Westpoort, Slotervaart en Noord. Met uitzondering van Noord gaat het om stadsdelen waar verhoudingsgewijs weinig vestigingen zijn.

Figuur 2.14 Alle starters en faillissementen ten opzichte van het totale aantal vestigingen per stadsdeel, 2005

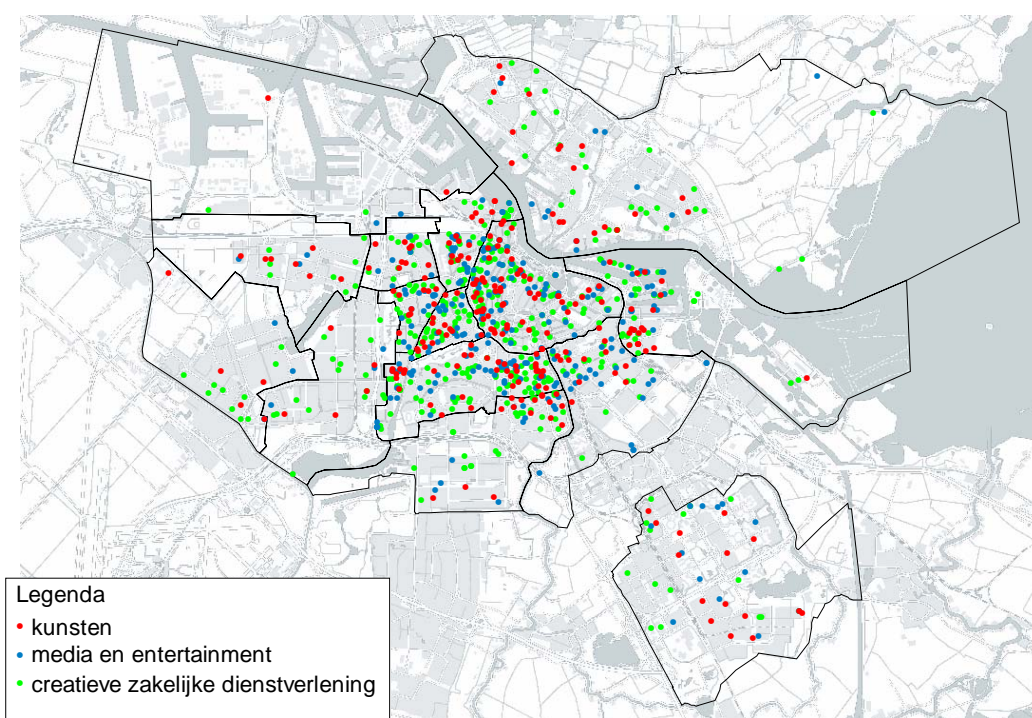
Bron: O+S

In 2005 zijn er 5.384 bedrijven gestart in Amsterdam. Samen zorgden ze voor 6.855 arbeidsplaatsen. Ten opzichte van 2004 groeide het aantal starters met 32%. Er starten verhoudingsgewijs veel bedrijfjes in Bos en Lommer, de Baarsjes, Zeeburg, Geuzenveld/Slotermeer en Osdorp. Net als de faillissementen zijn ook de starters vaker te vinden in stadsdelen waar verhoudingsgewijs weinig vestigingen zijn. Aantrekkelijke sectoren om een bedrijf te starten zijn zakelijke dienstverlening, detailhandel, creatieve industrie, ICT/NM en toerisme.

Toename aantal creatieve starters

Het aantal starters in de creatieve industrie nam fors toe in 2005, met bijna 50%. Er zijn in deze bedrijfstak verhoudingsgewijs veel starters. Een op de zes Amsterdamse starters begon in 2005 een bedrijfje in de creatieve industrie. Geliefde startlocaties voor creatieve bedrijven zijn de stadsdelen Amsterdam-Centrum, Westerpark, Oud-West, Oud-Zuid en Oost/Watergraafsmeer. Buiten de ring starten duidelijk minder creatieve bedrijven. Starters in de creatieve zakelijke dienstverlening komen het vaakst voor.

Figuur 2.15 Het aantal starters in de creatieve industrie

Bron: O+S

Relatief weinig faillissementen in de creatieve industrie

In 2005 zijn er in totaal ruim 7.000 vestigingen opgeheven of verdwenen, 13% van het totale aantal vestigingen.⁸ Een klein deel hiervan (12%) waren creatieve bedrijven. De meeste creatieve bedrijven verdwenen vanwege opheffing of vanwege verhuizing naar een locatie buiten Amsterdam. Vestigingen in de creatieve zakelijke dienstverlening worden het vaakst opgeheven. Succesvolle creatieve bedrijven maken de grootste kans om te worden overgenomen, soms door een buitenlands bedrijf. Met name reclamebedrijven maken vaak deel uit van een buitenlands bedrijf.

Wanneer de aantallen worden afgezet tegen het totale aantal vestigingen blijkt dat er in de creatieve industrie minder bedrijven failliet gaan of worden opgeheven dan in de gemiddelde Amsterdamse vestiging. Dit leidt tot de conclusie dat de dynamiek qua starters groter is in de creatieve industrie maar qua opheffingen kleiner dan gemiddeld in Amsterdam.

⁸ Het gaat hier uitsluitend om vestigingen met werkzame personen die minimaal 12 uur per week werken.

Tabel 2.16 Opheffingen in de creatieve industrie, 2005

	failliet	over- genomen	op- geheven	verhuisd ⁹ in regio	uit regio vertrokken	geen wp	overig	totaal opgeheven
kunsten	4	3	101	10	39	45	11	213
media en entertainment	5	11	124	10	48	69	5	272
creatieve zakelijke diensten	12	12	190	20	44	68	9	355
<i>totaal creatieve industrie</i>	<i>21</i>	<i>26</i>	<i>415</i>	<i>40</i>	<i>131</i>	<i>182</i>	<i>25</i>	<i>840</i>
totaal Amsterdam	216	367	3.454	386	1.064	1.382	423	7.292

bron: O+S

⁹ Amstelveen, Diemen, Landsmeer, Oostzaan, Ouder-Amstel en Zaanstad

3 Creatieve industrie in de Amsterdamse regio

3.1 Inleiding

Dit hoofdstuk behandelt de ontwikkeling van de creatieve industrie in de regio in de afgelopen jaren. Cijfers per 1 januari 2006, waarin de eerste tekenen van herstel zichtbaar werden, zijn voor de regio nog niet beschikbaar. Hierdoor is het beeld in dit hoofdstuk iets somberder dan in het vorige hoofdstuk maar vermoedelijk heeft het herstel zich ook in de regio voorgedaan.

3.2 Regio Amsterdam

De regio Amsterdam is het belangrijkste centrum van creatieve bedrijvigheid in Nederland. Eén op de vier banen in de creatieve industrie is hier te vinden.¹⁰ De afgelopen jaren (2002-2005) nam het aantal banen in de creatieve industrie in heel Nederland iets af (-1,5%), terwijl het totale aantal banen iets toenam (1%). Tussen 2004 en 2005 nam het aantal banen in de creatieve industrie in overig Nederland en heel Nederland weer iets toe, terwijl het totale aantal banen afnam. In de regio Amsterdam en in Amsterdam nam het aantal creatieve banen in dezelfde periode juist iets af, evenals de totale werkgelegenheid tussen 2004 en 2005.

Tabel 3.1 Banen in de creatieve industrie in Amsterdam, regio Amsterdam en Nederland

	Amsterdam		overig regio		totaal regio		overig NL		Nederland	
	2005	2002	2005	2002	2005	2002	2005	2002	2005	2002
kunsten	9.710	9.121	3.209	2.700	12.919	11.821	29.220	26.979	42.139	38.800
media en entertainment	11.729	11.972	14.474	14.600	26.203	26.572	42.327	46.228	68.530	72.800
creatieve zakelijke diensten	9.768	10.548	8.350	7.800	18.118	18.348	88.401	90.552	106.519	108.900
<i>totaal creatieve industrie</i>	<i>31.207</i>	<i>31.641</i>	<i>26.033</i>	<i>25.100</i>	<i>57.240</i>	<i>56.741</i>	<i>159.948</i>	<i>163.759</i>	<i>217.188</i>	<i>220.500</i>
totaal banen	461.947	461.576	490.208	491.700	952.155	953.276	6.489.441	6.406.724	7.441.596	7.366.000

bron: LISA

Het aandeel van de Amsterdamse regio in de Nederlandse creatieve industrie is ten opzichte van 2002 gelijk gebleven (26%).

¹⁰ In dit hoofdstuk wordt gebruik gemaakt van gegevens uit het LISA. Zie de bijlagen voor een toelichting op het LISA en het verschil met het ARRA.

Tabel 3.2 Aandeel banen in de creatieve industrie in Amsterdam, regio Amsterdam en Nederland (procenten)

	Amsterdam		overig regio		totaal regio		overig NL		Nederland	
	2005	2002	2005	2002	2005	2002	2005	2002	2005	2002
kunsten	23	24	8	7	31	30	69	70	100	100
media en entertainment	17	16	21	20	38	37	62	64	100	100
creatieve zakelijke diensten	9	10	8	7	17	17	83	83	100	100
<i>totaal creatieve industrie</i>	<i>14</i>	<i>14</i>	<i>12</i>	<i>11</i>	<i>26</i>	<i>26</i>	<i>74</i>	<i>74</i>	<i>100</i>	<i>100</i>
totaal banen	6,2	6,3	6,6	6,7	12,8	13,0	87,2	87,1	100	100

bron: LISA

Toegevoegde waarde

De toegevoegde waarde van de creatieve industrie in Amsterdam bedroeg in 2005 1,2 miljard euro. Ten opzichte van 2004 is de toegevoegde waarde in nominale termen gelijk gebleven maar als er rekening gehouden wordt met inflatie dan is de toegevoegde waarde licht gedaald. Ten opzichte van 2002 is het aandeel van de creatieve industrie in de totale toegevoegde waarde van de Amsterdamse economie gedaald van 4,5 naar 3,9%.

De regio Amsterdam is er ten opzichte van 2002 in reële termen per saldo iets op vooruit gegaan. De toegevoegde waarde bedraagt in 2005 2,2 miljard euro. De grootste groei vond plaats in de gemeenten Hilversum, waar het media en entertainmentcluster en de creatieve zakelijke dienstverlening sterk groeide, in Zaanstad als gevolg van de creatieve zakelijke diensten en in Haarlem, door een toename van kunsten en media en entertainment.

De toegevoegde waarde van de totale economie in de regio Amsterdam steeg harder dan die van de creatieve industrie. Hierdoor is ook in regio het aandeel van de creatieve industrie in de totale toegevoegde waarde gedaald is, namelijk van 3,9% in 2002 naar 3,6% in 2005.

Net als in Amsterdam is ook in de regio de afname toe te schrijven aan de creatieve zakelijke dienstverlening. Ook hier zijn de oorzaken een afnemend aantal werkzame personen in combinatie met een constant blijvende productiviteit en een relatief ongunstige prijsontwikkeling (inflatie van 4%) bij de reclamebureaus. In de kunsten en media en entertainment nam de toegevoegde waarde in dezelfde periode toe.

In de regio Amsterdam is het aandeel (54%) van media en entertainment in de totale toegevoegde waarde van de creatieve industrie nog groter dan in Amsterdam (46%). Het aandeel is wel iets gedaald ten opzichte van 2004 (55%), vermoedelijk als gevolg van een lichte afname van het aantal werkzame personen in de media en entertainment, vooral in Amsterdam, Haarlemmermeer en Hilversum.

Tabel 3.3 Toegevoegde waarde creatieve industrie voor Amsterdam, regio Amsterdam en Nederland, (miljoenen euro's en als aandeel van totaal)

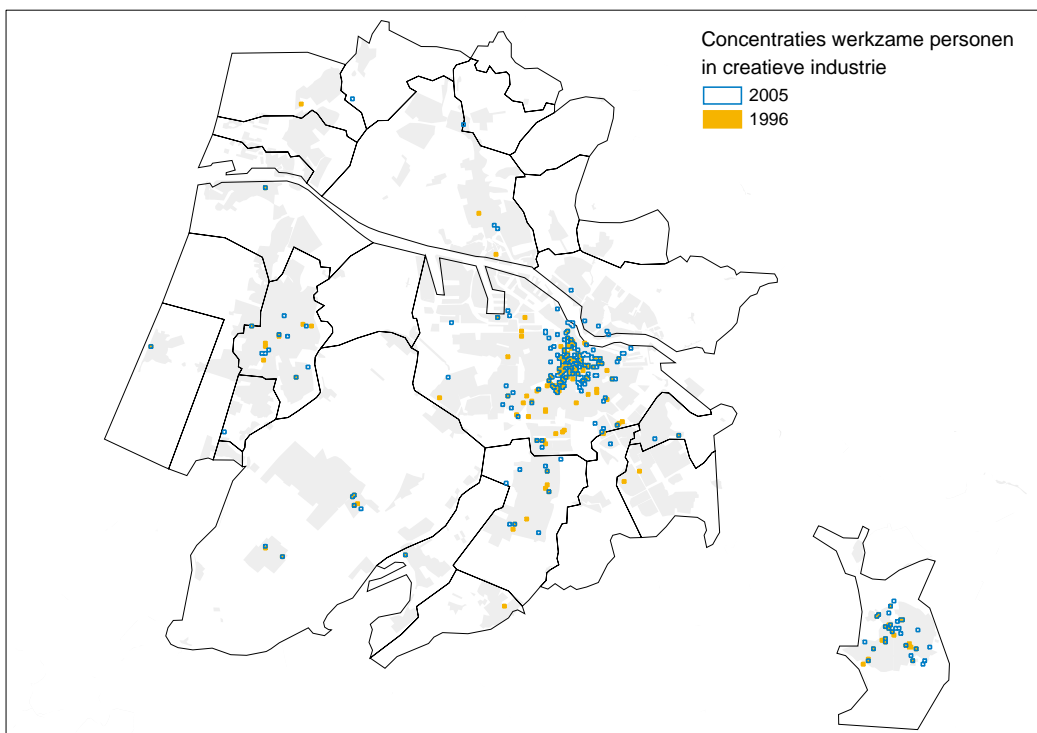
toegevoegde waarde in Euro's	Amsterdam		overig regio		totaal regio		overig NL		totaal NL	
	2005	2002	2005	2002	2005	2002	2005	2002	2005	2002
kunsten	344	289	95	83	439	372	1.035	853	1.474	1.225
media en entertainment	562	468	625	494	1.187	962	2.023	1.634	3.209	2.597
creatieve zakelijke diensten	315	360	273	271	589	631	3.271	3.398	3.859	4.029
totale creatieve industrie	1.221	1.117	992	848	2.214	1.965	6.328	5.885	8.542	7.850
totale toegevoegde waarde	30.967	24.737	31.262	25.927	62.228	50.664	390.676	359.095	452.904	409.759
<i>aandeel in toegevoegde waarde</i>										
kunsten	23	24	6	7	30	30	70	70	100	100
media en entertainment	18	18	20	19	37	37	63	63	100	100
creatieve zakelijke diensten	8	9	7	7	15	16	85	84	100	100
totale creatieve industrie	14	14	12	11	26	25	74	75	100	100
totale toegevoegde waarde	6,8	6,0	6,9	6,3	13,7	12,4	86,3	87,6	100	100

bron: TNO

Concentratiegebieden

Met behulp van de bedrijvenmonitor zijn concentraties van de creatieve industrie in de regio zichtbaar te maken. Zo wordt duidelijk in welke gebieden in de regio er meer dan gemiddeld mensen werkzaam zijn in de creatieve industrie.

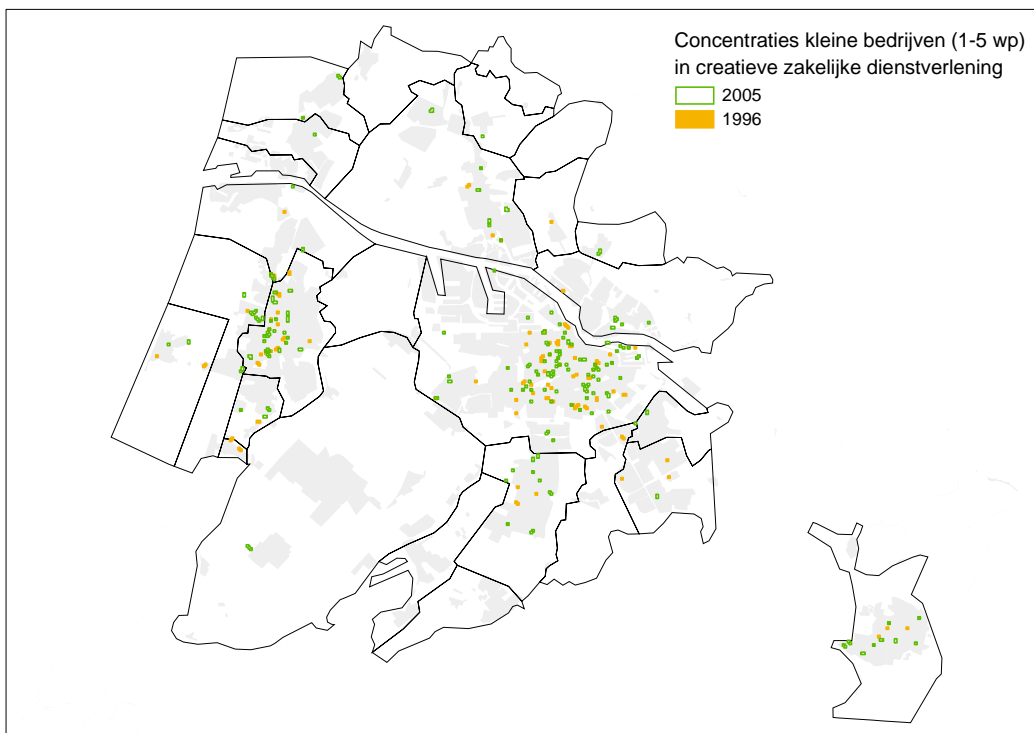
Figuur 3.4 Concentraties van creatieve werknemers in de regio in 1996 (geel) en 2005 (blauw)

Bron: O+S

Figuur 3.4 laat concentraties zien van werknemers in de creatieve industrie in 1996 en in 2005. In de concentratiegebieden is ten minste 18% van de werkzame personen werkzaam in de creatieve industrie, minimaal 25 werkzame personen per concentratiegebied. Er zijn vooral concentraties zichtbaar in Amsterdam en in Hilversum. In Amsterdam vindt een uitwaaiering plaats van de bedrijvigheid vanuit het centrum en Oud-Zuid, onder andere richting Amsterdam-Noord. In Hilversum is 23% van het totale aantal werkzame personen werkzaam in de creatieve industrie, vooral in de media en entertainment. Ook zijn er concentraties zichtbaar in Haarlem, Zaanstad, Amstelveen en Haarlemmermeer.

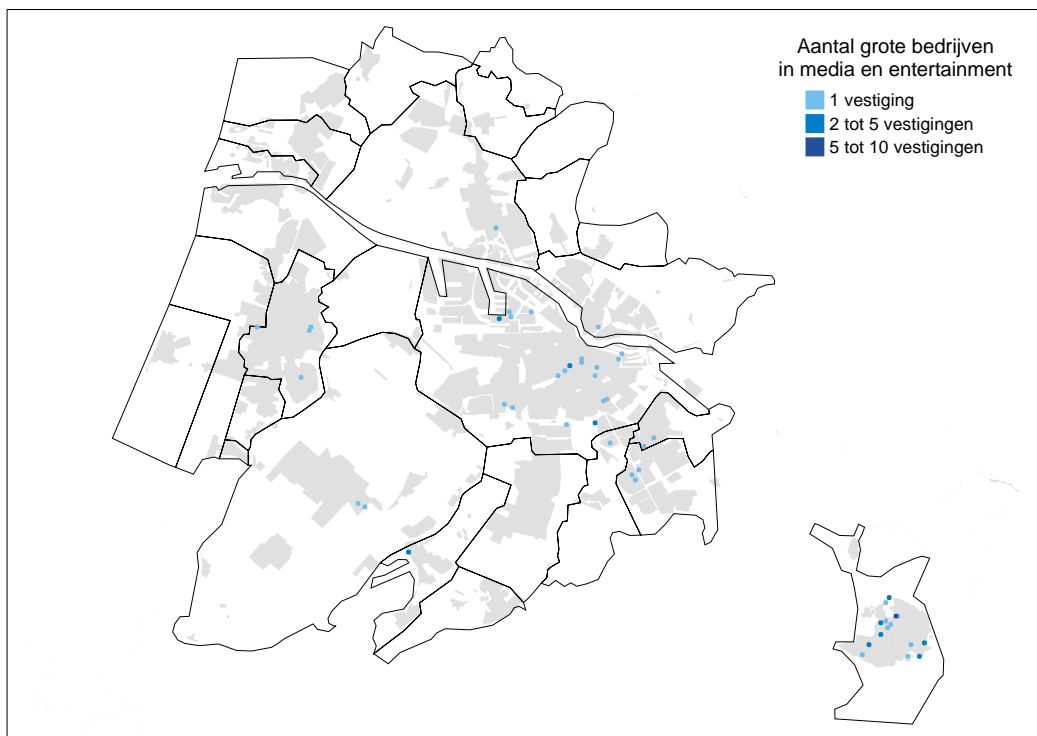
Figuur 3.5 Concentraties kleine vestigingen in creatieve zakelijke dienstverlening

Bron: O+S

De vestigingen in de creatieve zakelijke dienstverlening zijn de kleinste bedrijven in de creatieve industrie (gemiddeld drie werkzame personen) en zijn aardig verspreid over de regio. Desondanks zijn er toch concentraties zichtbaar, onder andere in Amsterdam, Haarlem, Amstelveen, Hilversum en Haarlem. Er is sprake van een concentratie als er binnen één gebied zes van deze bedrijfjes bij elkaar zitten.

Figuur 3.6 Het aantal grote media- en entertainmentbedrijven (vanaf 50 wp) in 2005 en de mate van concentratie

Bron: O+S

De media- en entertainmentbedrijven zijn gemiddeld genomen de grootste creatieve bedrijven. Figuur 3.6 toont media- en entertainmentbedrijven vanaf 50 werkzame personen. Deze zijn vooral in de gemeenten Hilversum, Amsterdam, Haarlem en Haarlemmermeer gevestigd. In Hilversum zijn de grootste media- en entertainmentbedrijven gevestigd, die vaak dicht bij elkaar in de buurt zitten. Amsterdam telt de meeste vestigingen in de media- en entertainment maar deze zijn veelal kleiner van omvang.

Bijlagen

Indeling in SBI-codes volgens TNO¹¹

SBI code Kunsten

92311	Beoefening van podiumkunst
92312	Producenten van podiumkunst
92313	Beoefening van scheppende kunst
92321	Theaters, schouwburgen en concertzalen
92323	Dienstverlening voor kunstbeoefening
92521	Kunstgaleries, expositieruimten
92522	Musea

SBI code Media en entertainment

2211	<i>Uitgeverijen van boeken e.d.</i>
2212	Uitgeverijen van dagbladen
2213	Uitgeverijen van tijdschriften
2214	Uitgeverijen van geluidsopnamen
2215	Overige uitgeverijen
74811	<i>Fotografie</i>
92111	<i>Productie van (video)films</i>
92112	<i>Ondersteuning (video) filmproductie</i>
92201	<i>Omroeporganisaties</i>
92202	<i>Productie radio- en tv-programma's</i>
92203	<i>Ondersteunende activiteiten voor radio en tv</i>
9213	Vertoning van films
92343	<i>Overig amusement</i>
9240	<i>Pers-, nieuwsbureaus; journalisten</i>

SBI code Creatieve zakelijke dienstverlening

74201	Architectuur en technisch ontwerp
74202	Technisch ontwerp/advies stedenbouw etc.
74401	<i>Reclameontwerp- en adviesbureaus</i>
74402	Overige reclamediensten
74875	Interieur-, modeontwerpers e.d.

¹¹ De SBI-codes die cursief zijn, geven de overlap met het cluster ICT/NM weer.

Het ARRA

O+S houdt een vestigingenregister bij, het Activiteiten Register Regio Amsterdam (ARRA). De basis voor dit vestigingenregister vormt het handelsregister van de Kamer van Koophandel. Het ARRA bevat gegevens over bedrijven, instellingen en de zogenaamde vrije beroepsbeoefenaars. In Amsterdam gaat het om 68.000 vestigingen met werkzame personen (60.000 als de vestigingen met alleen kleine banen niet worden meegeteld). Daarnaast zijn er nog vestigingen zonder werkzame personen (vooral beleggingsmaatschappijen en financiële holdings). Ook van de vestigingen in Amstelveen, Diemen, Landsmeer, Ouder-Amstel, Oostzaan en Zaanstad houdt O+S een register bij.

Met uitzondering van de eenpersoonsvestigingen (58% van het totaal) worden de vestigingen één keer per jaar benaderd, om te controleren of de gegevens over het aantal werkzame personen en de omschrijving van de uitgevoerde activiteit nog actueel zijn. Er wordt ook gevraagd naar het aantal grote en kleine banen (de grens ligt bij 12 uur per week) en het aantal werknemers dat niet in Amsterdam woont. Op basis van deze informatie is het mogelijk om uitspraken te doen over de ontwikkeling van de werkgelegenheid in Amsterdam. Bovendien kunnen er kaartjes gemaakt worden, omdat van elke vestiging ook bekend is waar deze precies ligt in Amsterdam.

Witte plekken

Niet alle bedrijven en instellingen in Amsterdam zijn verplicht om zich in te schrijven bij de Kamer van Koophandel. Om het vestigingenbestand completer te krijgen haalt O+S zoveel mogelijk vestigingen uit andere bronnen zoals bijvoorbeeld de politie, GGD en een scholengids.

LISA

LISA staat voor Landelijk Informatiesysteem Arbeidsplaatsen en Vestigingen. Het wordt bijgehouden door ETIN. LISA gebruikt het Mutatieregister van de Kamer van Koophandel als een van de bronnen van het eigen register. Daarnaast worden ook andere bronnen gebruikt, zoals de Provinciaal Werkgelegenheidsenquête en gegevens van beroepsverenigingen. Hierdoor bevat het LISA meer vestigingen dan het bedrijvenregister van de KvK. Bepaalde gemeenten, de zogenaamde registerhouders, leveren hun eigen bedrijvenregister (zoals het ARRA) integraal aan het LISA. De gegevens van het LISA lopen ongeveer een jaar achter bij het ARRA.

Berekening toegevoegde waarde

De toegevoegde waarde is een maatstaf voor de omvang van de productie. De toegevoegde waarde van de creatieve industrie kan geraamd worden op basis van gegevens van het CBS en LISA. TNO heeft deze rekenexercitie uitgevoerd. Het ramen van de toegevoegde waarde van de creatieve industrie is gebaseerd op het berekenen van de arbeidsproductiviteit per arbeidsplaats. Hierbij worden twee bronnen gecombineerd: banen van werkzame personen volgens LISA en toegevoegde waarde cijfers van het CBS. Elke bron heeft een voordeel: LISA heeft zeer gedesaggregeerde gegevens, het CBS heeft toegevoegde waarde en arbeidsgegevens per bedrijfstak. Met

behulp van de CBS cijfers worden arbeidsproductiviteiten berekend die op de LISA uitkomsten worden geprojecteerd.

Het bronmateriaal van het CBS betreft hier de voorlopige cijfers uit de Nationale Rekeningen 2005 die augustus 2006 zijn gepubliceerd. De LISA-cijfers van 2005 worden door O+S Amsterdam aangeleverd per gemeente uit de ruimtelijke afbakening en bedrijfstak uit de sectorale afbakening.

Daarbij worden de arbeidsproductiviteiten berekend met behulp van het aantal banen van werkzame personen, dat is het arbeidsbegrip van het CBS dat overeenkomt met de definitie van LISA van werkgelegenheid. Tussen beide totalen bestaan verschillen die zijn toe te schrijven aan verschillen in definities, methodiek en toedeling naar categorieën. De grootste verschillen ontstaan bij het toedelen van uitzendpersoneel; CBS rekent uitzendkrachten bij de zakelijke dienstverlening (de uitzendbureaus) en LISA rekent uitzendkrachten bij de bedrijfstak van het bedrijf waar de uitzendkrachten gestationeerd zijn. De productiviteit als zodanig wordt daardoor niet anders; de totaalcijfers van Nederland en Amsterdam worden aangepast aan de hand van het door het CBS gepubliceerde cijfer. Deze correctie houdt rekening met verschillen tussen LISA en het CBS over het arbeidsbegrip. Met deze correcties wordt rekening gehouden met de verschillen tussen de twee bronnen en ontstaan er geen verschillen in de totale toegevoegde waarde per economische sector.

Toelichting op concentratiekaarten

Met de bedrijvenmonitor voor de regio Amsterdam kan aan de hand van kaarten nauwkeurig nagegaan worden of een verschijnsel ruimtelijk geconcentreerd is, waar die concentratie zich bevindt en hoe het verloop in de tijd is. De kaarten geven aan waar in verhouding tot het gemiddelde in de regio veel mensen in een bepaalde sector werken of veel bedrijven gevestigd zijn.¹²

¹² Minimaal 2 keer de standaarddeviatie boven het gemiddelde.

Creatieve industrie in de regio Amsterdam

Werkzame personen (grote en kleine banen) in de creatieve industrie in de regio Amsterdam, 2005

	kunsten	media en entertainment	creatieve zakelijke dienstverlening	creatieve industrie totaal	aandeel in totaal aantal werkzame personen	groeipercentage t.o.v. 2004
Aalsmeer	31	1.027	77	1.135	6,6	-0,7
Amstelveen	270	239	1.513	2.022	5,3	-3,8
Amsterdam	9.710	11.729	9.768	31.207	6,8	-1,4
Bennebroek	3	6	22	31	1,3	6,9
Beverwijk	33	125	215	373	1,8	8,4
Bloemendaal	54	64	115	233	4,6	2,2
Diemen	50	445	392	887	4,8	-13,4
Haarlem	611	1.317	1.392	3.320	4,9	3,0
Haarlemmerliede c.a.	15	10	42	67	3,0	6,3
Haarlemmermeer	356	1.612	1.230	3.198	2,6	-8,3
Heemskerk	51	34	187	272	3,1	-22,5
Heemstede	88	75	237	400	4,7	12,4
Hilversum	550	9.115	819	10.484	23,3	-1,6
Landsmeer	12	20	40	72	3,0	2,9
Oostzaan	16	29	34	79	3,0	23,4
Ouder-Amstel	32	283	536	851	6,9	17,7
Uitgeest	22	41	53	116	3,3	14,9
Uithoorn	11	57	47	115	1,0	22,3
Velsen	115	117	322	554	1,7	-0,4
Wormerland	14	66	111	191	4,4	6,1
Zaanstad	307	291	849	1.447	2,6	21,7
Zandvoort	38	31	117	186	3,5	5,7
totaal regio Amsterdam	12.919	26.203	18.118	57.240	6,0	-1,0
totaal Nederland	42.139	68.530	106.519	217.188	2,9	0,3

Bron: LISA

Aantal vestigingen in de creatieve industrie in de regio Amsterdam, 2005

	kunsten	media en entertainment	creatieve zakelijke dienstverlening	creatieve industrie totaal	aandeel in totaal aantal vestigingen	groeipercentage t.o.v. 2004
Aalsmeer	20	13	40	73	4,2	-1,4
Amstelveen	103	114	214	431	8,5	3,4
Amsterdam	2.403	3.015	3.314	8.732	14,4	3,2
Bennebroek	3	6	17	26	8,2	4,0
Beverwijk	22	24	79	125	3,9	14,7
Bloemendaal	38	35	90	163	9,9	4,5
Diemen	23	58	48	129	8,2	11,2
Haarlem	283	318	547	1.148	10,3	4,7
Haarlemmerliede c.a.	11	10	14	35	7,9	9,4
Haarlemmermeer	45	68	206	319	4,4	4,2
Heemskerk	31	24	64	119	6,9	5,3
Heemstede	51	62	96	209	9,5	6,6
Hilversum	230	560	341	1.131	16,6	1,8
Landsmeer	6	13	24	43	6,0	2,4
Oostzaan	9	5	22	36	7,0	5,9
Ouder-Amstel	22	32	49	103	7,6	4,0
Uitgeest	10	9	28	47	6,1	11,9
Uithoorn	7	21	27	55	4,1	5,8
Velsen	54	66	140	260	6,3	-0,8
Wormerland	9	15	52	76	8,0	10,1
Zaanstad	115	102	289	506	6,6	5,6
Zandvoort	29	19	50	98	6,7	0,0
totaal regio Amsterdam	3.525	4.588	5.751	13.864	11,3	3,5
totaal Nederland	14.032	15.380	30.635	60.047	6,6	4,5

Bron: LISA

Ontwikkeling van de werkgelegenheid¹³ in de creatieve sector naar activiteit 1996-2006

SBI-code		1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
2211	Uitgeverij van boeken e.d. w/o bladmuziek	1709	2178	3347	2575	2361	2295	2085	2046	2097	1619	1213
2212	Uitgeverij van dagbladen	3795	3786	4007	2951	2979	2343	2265	2235	2221	2123	1548
2213	Uitgeverij van tijdschriften	2357	2348	2223	2645	1642	2038	1894	1885	1869	2095	2409
2214	Uitgeverij van geluidsopnamen	193	255	404	342	314	313	278	333	318	305	359
2215	Overige uitgeverij	64	31	37	61	57	68	48	39	174	234	243
74201	Architecten- en technisch ontwerp/adviesbureau voor B&U bouw	1493	2068	2200	2609	2687	2855	2685	2532	2570	2492	2665
74202	Technisch ontwerp en advies voor stedenbouw, verkeer, tuin, landschap, r.o.	202	165	150	274	285	299	328	419	463	385	402
74401	Reclame-, reclameontwerp- en -adviesbureaus	3050	3465	3741	4215	4613	5054	5308	4986	4581	4868	4774
74402	Overige reclamediensten	1168	1188	1204	1330	1668	1219	1161	1255	1034	851	959
74811	Fotografie	677	682	672	705	707	734	724	714	695	719	725
74875	Interieur-,modeontwerpers e.d.	584	639	779	878	1060	1031	1066	1187	1165	1172	1241
92111	Producenten van films (video/dvd/)	1398	1530	1487	1489	1612	1777	1846	1894	1863	1899	2043
92112	Ondersteunende activiteiten t.b.v. de productie van (video)films	244	281	380	441	446	487	479	426	364	365	404
9213	Vertoning van films	562	279	423	460	479	474	448	337	387	421	391
92201	Omroeporganisaties	218,3	151	204	219	255	416	402	431	387	373	383
92202	Producent van radio- en televisieproducties	353	431	485	631	676	523	597	624	650	603	745
92203	Ondersteunende activiteiten t.b.v. radio en televisie	87	188	175	306	373	291	289	276	314	317	305
92311	Beoefening van podiumkunst	414	417	467	430	481	1712	1821	1823	1972	1854	1694
92312	Producent van podiumkunst	226	295	371	410	446	667	770	809	917	929	982
92313	Beoefening van scheppende kunst, w/o restaurateurs, auteurs	412	1017	966	1045	1080	1036	1044	1075	1067	1044	1064
92321	Theaters, schouwburgen en concertgebouwen	1305	1440	1463	1506	1718	1876	1951	2049	1918	1905	1935
92323	Dienstverlening t.b.v. kunstbeoefening en organisatie van evenementen	1461	1595	1681	1306	1304	1706	1804	1895	1944	1994	2165
92343	Overig amusement	72	39	111	120	134	148	177	162	175	196	189
9240	Pers- en nieuwsbureaus	403	435	412	442	423	438	441	570	544	460	464
92521	Kunstgalerie en/of expositieruimte	326,2	281,6	277	271	267	250	211	213	203	219	197
92522	Musea	1401	1397	1453	1485	1451	1558	1520	1667	1750	1765	1764
totaal		24175	26582	29119	29146	29518	31608	31642	31882	31642	31207	31263

¹³ Banen vanaf 1 uur per week